

Jongeren en Plaatsverbondenheid

Een casestudy in Noord-Nederland onder jongeren
tussen 14 en 16 jaar oud.

Hilde Agricola

S1395629

Master-thesis Culturele Geografie

Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen

Begeleider: dr. B van Hoven

Groningen, Augustus 2008

Voorwoord

Mijn thesis met de naam “Jongeren en Plaatsverbondenheid, een casestudy in Noord-Nederland”, is de afsluiting van de master opleiding Culturele Geografie aan de Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen.

In dit onderzoek zijn de factoren onderzocht die eraan bijdragen dat jongeren tussen de 14 en 16 jaar oud zich verbonden voelen met bepaalde plekken.

Voor dit onderwerp heb ik gekozen vanwege mijn interesse in de belevingswereld van jongeren, ook ter verdieping van de lerarenopleiding die ik volg. Ook de gebruikte methoden spraken mij erg aan, het is een relatief nieuwe en creatieve manier van onderzoek doen.

Ten eerste wil ik mijn stagebegeleider van het WLG bedanken voor de tijd en de mogelijkheden die ik kreeg om het onderzoek uit te voeren. Ook wil ik de leerlingen van het WLG die meegholpen hebben aan dit onderzoek bedanken voor hun inzet en tijd.

Daarnaast wil ik mijn begeleider dr. B van Hoven bedanken voor de begeleiding tijdens de thesis. Verder wil ik mijn familie en vrienden bedanken voor hun steun in de afgelopen maanden.

Samenvatting

In de culturele geografie gaat het over de betekenis die bepaalde plekken voor mensen hebben. Deze thesis houdt zich bezig met de mate van plaatsverbondenheid van jongeren. Onderzocht is met wat voor soort plekken jongeren tussen de 14 en 16 jaar oud zich verbonden voelen, en welke factoren aan die verbondenheid bijdragen. De onderzoekspopulatie in het onderzoek bestaat uit alle leerlingen van de 3^e klas van het Willem Lodewijk Gymnasium te Groningen.

Als centraal concept is het begrip ‘place attachment’ gebruikt om verschillende aspecten rondom place attachment aan te geven. Verder zijn er verschillende onderzoeken op het gebied van children’s geographies gebruikt om die aspecten aan te vullen. Het resultaat is dat de volgende aspecten meegenomen zijn in de analyse van de resultaten:

1. Attachment
2. Verschillende schaalniveaus
3. Verschillende actoren
4. Verschillende sociale relaties
5. Tijd.
6. Natuur.

Eerst is er een enquête afgenomen onder alle 3e klassers van het WLG. De enquête is bedoeld om een algemeen beeld te krijgen van de houdingen van de onderzoekspopulatie over plekken en de activiteiten die zij daar ontplooien.

Vervolgens is er één derde klas geselecteerd om een fotoanalyse te doen. De opdracht was om foto’s te maken van plekken die voor hen belangrijk zijn. Vervolgens zijn die leerlingen geïnterviewd in een groepsinterview en hebben zij mental maps getekend.

De resultaten van het eigen onderzoek zijn vergeleken met de eerdere onderzoeken in de literatuur en een andere master-thesis in de culturele geografie over ‘jongeren en burgerschap’.

Na de analyse van de eigen resultaten en vergelijking met de theorie en de eerdere master-thesis, kunnen de volgende conclusies getrokken worden.

Jongeren voelen zich vooral verbonden met plekken waar andere bekende mensen zijn. Dit kan het eigen huis zijn, waar de respondenten het gevoel hebben dat ze zichzelf kunnen zijn. Ook is daar de nabijheid van ouders en overige familie leden erg belangrijk. Verder zijn plekken waar hun vrienden zich bevinden belangrijk voor het creëren van een gevoel van verbondenheid met plekken. Dit komt ook tot uiting in de hoge mate van verbondenheid aan verenigingen en clubs, omdat jongeren daar met leeftijdsgenoten de activiteiten kunnen ontplooiën die zij prettig vinden. Ook moet de school in deze context genoemd worden. School dient als een ontmoetingsplaats met vrienden, waardoor de respondenten graag naar school gaan. Zonder vrienden zou school maar een saaie plek zijn. Als laatste zijn plekken in de natuur belangrijk. Jongeren kiezen voor de natuur als zij rust nodig hebben en zich willen ontspannen. De natuur staat dan symbool voor een plek buiten de hectiek van alledag. Kortom, meestal zijn het niet de plekken zélf waar jongeren zich aan verbonden voelen, maar maken de mensen die zich op een bepaalde plek bevinden een gevoel van plaatsverbondenheid mogelijk.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	2
Samenvatting.....	3
Hoofdstuk 1. Inleiding	9
1.1 Aanleiding.....	9
1.2 Doel van onderzoek en onderzoeksvragen	10
1.3 Opbouw van de scriptie	10
Hoofdstuk 2. Theorie	12
2.1 Inleiding	12
2.2 Geographies of Young People	12
2.2.1 Inleiding	12
2.2.2. Jongeren en plaats	13
2.2.3 Feelings of Belonging	13
2.2.4 Belevenis van Jongeren.....	14
2.2.5 Panelli en Hörschelmann & Schäfer	15
2.3 Place Attachment	16
2.3.1 Het concept Place Attachment	16
2.4 Community Attachment.....	18
2.5 ‘Landscapes of Fear’	19
2.6 Conclusie.....	19
Hoofdstuk 3. Data en Methoden	21
3.1 Introductie	21
3.2 Kwantitatief Onderzoek	21
3.2.1 Kwantitatieve Data.....	21
3.2.2 Enquête	22
3.3 Kwalitatief Onderzoek	23
3.3.1 Kwalitatieve Data.....	23
3.3.2 Foto’s	24
3.3.3 Mental Maps	26
3.3.4 Content Analyse.....	27
3.3.5 Interviews.....	28
3.3.6 Prescriptive data analyse.....	29
3.3.7 Onderzoek met jongeren	30
3.4 Onderzoekspopulatie.....	31
3.4.1 Het vinden van respondenten.....	31
3.4.2 Onderzoekspopulatie.....	32
3.6 Beperkingen van het onderzoek.....	35
Hoofdstuk 4. Resultaten en Discussie.....	37
4.1 Inleiding	37
4.2 Overzicht verschillende methoden.....	37
4.2.1 Enquête	37
4.2.2 Foto Analyse	37

4.2.3 Interview	38
4.2.4 Mental Maps	39
4.2.5 Afstanden binnen de Mental Maps	40
4.2.6 Verdere analyse.....	41
4.3 Contextuele informatie.....	41
4.3.1 Inleiding	41
4.3.2. Mediagebruik	41
4.3.3 Hobby's.....	42
4.3.4 Schooltijd	43
4.3.5 Verenigingen.....	44
4.3.6 Bijbaan	44
4.3.7 Besteding van geld.....	45
4.3.8 Werk ouders	45
4.4 Plekken.....	46
4.4.1 Inleiding	46
4.4.2 Belangrijke plekken	46
4.4.3 Plekken die ontweken worden	52
4.4.5. Samenvattend	53
4.5 Analyse	54
4.5.1 Inleiding	54
4.5.2 Verschillende schaalniveaus	54
4.5.3 Actoren en sociale relaties	54
4.5.4 Tijd.....	56
4.5.5 Natuur	57
4.5.6 Negatieve plekken.....	57
4.6 Discussie	57
Hoofdstuk 5: Conclusie.....	60
9.1 Conclusie.....	60
9.2 Reflectie	62
Literatuurlijst.....	65
Bijlage A	69
Enquete	69
Bijlage B	75
Foto-opdracht.....	75

Lijst van Figuren.

Figuur 3.1: Herkomst onderzoekspopulatie.....	34
Figuur 4.1: Aantal getelde objecten fotoanalyse.....	39
Figuur 4.2: Aantal getelde objecten mental maps.....	40
Figuur 4.3: Foto Karin.....	48
Figuur 4.4: Hockeyveld van Bart.....	49
Figuur 4.5: Bos van Bart	51

Lijst van tabellen

Tabel 4.1: Hobby's per geslacht.....43

Tabel 4.2: Aantal uren aan school buiten schooltijd om.....44

Tabel 4.3: Belangrijke plekken.....47

Tabel 4.4: Plekken waar men niet aan gehecht is.....52

Hoofdstuk 1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Tegenwoordig heeft 80% van de jongeren tussen 12 en 17 jaar oud thuis de beschikking over een computer met internetaansluiting (CBS,2007a). In 2003 keken jongeren tussen de 12 en 17 jaar gemiddeld 1 uur en 54 minuten per dag televisie of luisterden naar de radio, cassettes of cd (CBS, 2007b). Jongeren staan dus steeds meer in contact met werelden buiten hun dagelijkse leefomgeving. Daardoor komen ze vaker in contact met werelden buiten hun eigen wereldje. Hun leefwereld is niet meer beperkt door directe omgeving, maar staat meer open door het gebruik van de (massa)media.

In 2005 werd ook 49,7% van vakanties die Nederlanders maakten doorgebracht in het buitenland (CBS,2008 a). Ook neemt het aantal verre vakanties (landen buiten Europa en de Verenigde Staten) steeds meer toe (CBS,2008b). Tegenwoordig worden ook vliegreizen naar verre bestemming steeds goedkoper, te denken valt aan de opkomst van low budget vliegmaatschappijen als Ryanair, Easy Jet en Transavia.

Uit een onderzoek uitgevoerd onder Vlaamse jongeren tussen de 14 en 18 jaar oud is gebleken dat jongeren ondanks een enorme toename aan mogelijkheden tot communicatie via de massamedia en virtuele ruimte nog steeds veel waarde hechten aan de contacten met de directe leefomgeving (Smits, 2004). Kennelijk zijn er dan factoren die eraan bijdragen dat jongeren zich verbonden blijven voelen aan bepaalde plekken. Immers, als het in de hedendaagse wereld zo makkelijk is om in contact te komen met andere mensen die op geheel andere plekken leven, zullen er op lokaal niveau (d.w.z. in de directe leefomgeving van jongeren) aspecten zijn die ervoor zorgen dat jongeren toch plaatsgebonden zijn. Deze scriptie richt zich op aan welke plekken jongeren tussen de 14 en 16 jaar oud zich verbonden voelen. Er wordt gekeken welke plekken dat zijn, maar ook welke factoren en tot bijdragen dat een gevoel van 'belonging' wordt ontwikkeld. Ook wordt er gekeken of er een verschil tussen jongens en meisjes is. Het onderzoek zal zich richten op jongeren uit (de omgeving van) de plaats Groningen.

1.2 Doel van onderzoek en onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is inzicht te krijgen over waarom bepaalde plekken belangrijk zijn in het dagelijks leven van jongeren tussen de 14 en 16 jaar. Ook wordt er gekeken wat deze plekken gemeen hebben. Ook wordt er gekeken of er verschillen tussen jongens en meisjes te ontdekken zijn en of het groepsproces bij de waardering van plekken ook een rol speelt. De hoofdvraag van het onderzoek is dan ook: “Welke factoren spelen een rol bij ‘place attachment’ onder jongeren?”

Om de hoofdvraag te beantwoorden zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

1. Wat is place-attachment?
2. Welke verschillende aspecten dragen bij aan het creëren van place-attachment?
3. Waar brengen jongeren in het dagelijks leven hun tijd door?
4. In hoeverre zijn jongeren verbonden aan verenigingen en clubs etc.?
5. Welke factoren zorgen ervoor dat jongeren zich niet verbonden voelen met plekken?

Met behulp van deze deelvragen zal er een antwoord gegeven worden op de hoofdvraag.

1.3 Opbouw van de scriptie

De opbouw van het onderzoek zal als volgt zijn:

Eerst wordt er een beschrijving gegeven van de setting van het onderzoek. Hierin zal verder beschreven worden welke jongeren deelnamen aan het onderzoek en wat hun kenmerken zijn. Dit is gedaan door het afnemen van enquêtes onder jongeren tussen de 14 en 16 jaar. Kenmerken die belangrijk zijn voor dit onderzoek zullen hierin naar voren komen. Aan de hand van de resultaten, kan er beschrijving worden gegeven van de onderzoekspopulatie aan de hand van de onderzochte kenmerken.

Hoofdstuk 2 zal de theorievorming over dit onderwerp bevatten. Wat is place attachment en welke processen zorgen ervoor dat jongeren zich verbonden gaan voelen aan plaatsen (place making processen). Ook wordt er beschreven wat er in de literatuur al bekend is

over place attachment onder jongeren. In dit hoofdstuk zal dus antwoord gegeven worden op de deelvragen 1, 2, en 3.

Hoofdstuk 3 beschrijft de data en methoden die gebruikt worden bij dit onderzoek. De onderzoekspopulatie zal uitvoerig worden beschreven. De methoden die gebruikt worden zullen worden behandeld en hun mogelijkheden en beperkingen zullen worden besproken.

Hoofdstuk 4 zal de resultaten beschrijven. Hierbij wordt weer gebruik gemaakt van de theorieën om het beeldmateriaal dat de participanten van het onderzoek hebben gemaakt te analyseren. Ook de uitkomsten van het groepsinterview zullen in het resultaten hoofdstuk meegenomen worden.

In Hoofdstuk 5 worden de conclusies van het onderzoek getrokken en kunnen er aanbevelingen worden gedaan met betrekking tot de bruikbaarheid van de resultaten.

Hoofdstuk 2. Theorie

2.1 Inleiding

In deze scriptie wordt uiteengezet aan welke plekken/wat voor soort plekken jongeren zich verbonden voelen. Met behulp van verschillende methoden wordt gekeken naar op welke manier verschillende factoren ertoe bijdragen dat jongeren, in dit geval tussen de 14 en 16 jaar oud, zich met bepaalde plekken verbonden voelen. Twee van de gebruikte methoden zijn visueel. Onderzoek doen met en over jongeren is een vrij nieuw verschijnsel binnen de (culturele) geografie (Catan, 2003) . Daarom zal in dit theoretisch hoofdstuk veel aandacht besteedt worden aan eerdere onderzoeken op dit gebied. Gekeken wordt naar eerdere uitkomsten van de onderzoeken. Daarna zal het centrale begrip van deze scriptie ‘place attachment’ besproken worden. Ook zullen de gebruikte methoden die in de eerdere onderzoeken gebruikt zijn aan bod komen, omdat vooral de visuele methoden een vrij nieuwe manier van onderzoek doen betekenen. Maar eerst zullen de ‘geographies of young people’ beschreven worden, omdat deze het uitgangspunt voor de rest van het onderzoek zijn.

2.2 Geographies of Young People

2.2.1 Inleiding

In de uiteenzetting van het concept place attachment is te lezen welke factoren bijdragen aan een gevoel van verbondenheid met plaatsen. Deze scriptie heeft als doel proberen te verklaren aan welke plekken jongeren zich verbonden voelen en welke factoren daaraan bijdragen. Dit kan niet gedaan worden zonder dieper in te gaan op specifieke aspecten van geografie van jongeren. Aan het begin van de jaren '70 is er voor het eerst aandacht besteed hieraan. In de eerste werken over de zogenaamde ‘children’s geographies’ werden kinderen als de slachtoffers gezien van politieke, sociale en economische krachten die de inrichting van de gebouwde omgeving bepalen. (Aitken, 2001)

Na de eerste beginnende onderzoeken met betrekking tot jongeren, heeft het onderzoeksgebied over children’s geographies zich verder ontwikkeld. De werken over children’s geographies gaan over wat jongeren doen, waar ze hun tijd doorbrengen en

institutionele factoren die bepalen hoe jongeren hun leven inrichten, en welke beperkingen zij daarbij hebben (Aitken, 2001). Voorbeelden hiervan zijn onderzoeken van Panelli et al. (2002), Nairn et al. (2003) en Hörschelmann & Schäfer (2005). Die zullen in de rest van dit hoofdstuk uitgebreid aan bod komen. Daar die invalshoeken uitstekend passen bij deze scriptie, zal daar in deze paragraaf uitgebreid aandacht aan worden besteedt.

2.2.2. Jongeren en plaats

Het onderzoek naar de relatie tussen jongeren en plaats is de afgelopen jaren steeds beter ontwikkeld. Dit heeft geleid tot de oprichting van een tijdschrift in 2003, *Children's Geographies*, wat specifiek gericht is op de relatie tussen jongeren en plaats. In dit tijdschrift wordt niet alleen aandacht besteedt aan inhoudelijke relatie tussen jongeren en plek, maar ook aan de methodologische aspecten die bij het onderzoek daarnaar komen kijken (Matthews, 2003)

Verschillende onderzoeken, zoals hieronder besproken worden, hebben al inzicht geleverd in het onderwerp van deze scriptie. Die onderzoeken worden hieronder besproken, omdat zij een nuttige bijdrage leveren aan de theoretische basis van deze scriptie. Niet alleen uitkomsten van de onderzoeken zijn bruikbaar om als kader te gebruiken voor de eigen resultaten, ook de manier van onderzoek doen en onderzoeksmethoden zijn bruikbaar om de eigen onderzoeksmethoden vorm te geven.

2.2.3 Feelings of Belonging

Het eerste onderzoek richt zich op “Feelings of Belonging” van jongeren in Kingston, Jamaica. Het is uitgevoerd door Dodman (2004).

Jongeren werden gevraagd de plekken waar zij vaak komen te waarderen, en ook te beargumenteren waarom zij die plek zo waarderen. Dit werd gedaan door interviews, maar ook door enquêtes, waarin zij plekken beoordeelden op bepaalde punten. De plekken waar naar gevraagd werden zijn school, huis en de directe omgeving daarvan, Kingston (de grote stad), en Jamaica (dus het land als geheel). De uitkomsten van het onderzoek waren als volgt: jongeren voelden zich het veiligst in hun huis. Wel waren jongeren die in de zogenaamde achterstandswijken woonden minder tevreden met hun huis dan jongeren die in veilige, nette buurten woonden. Wel wordt in de conclusie

gezegd dat het huis en de omgeving als veilig en vertrouwd werd bestempeld, omdat jongeren daar persoonlijke herinneringen/emoties mee hadden. School en woonplaats werden ook positief gewaardeerd. Met Jamaica als land hadden de respondenten minder gevoelens of belonging mee. Over het algemeen werd het positief gewaardeerd, maar men had niet die hechte gevoelens van verbondenheid die ze wel hadden met eigen huis en school. In het onderzoek werd een duidelijke kanttekening geplaatst bij de uitkomsten. De gevoelens die jongeren hebben met een bepaalde plaats zijn een **indicator** voor de manier waarop die plek is geconstrueerd (ook door anderen dan jezelf) en in beeld wordt gebracht. Dus de manier waarop een plek in beeld is gebracht door anderen, kan voor meer of juist minder feelings of belonging met die plek zorgen.

2.2.4 Belevenis van Jongeren

Het volgende onderzoek werd uitgevoerd door Karen Nairn, Ruth Panelli en Jaleh McCormack (2003) in het tijdschrift *Childhood*. Zij deden onderzoek naar welke factoren ertoe bijdragen dat jongeren zich wel of niet thuis voelen op een plek. De onderzoekspopulatie waren jongeren in Nieuw-Zeeland.

De mate van plaatsverbondenheid hangt niet alleen af van de plaats zelf, maar voor het grootste gedeelte van de sociale relaties die men op die plek onderhoudt. Jongeren associëren plaatsverbondenheid met inclusie, dus het erbij horen, met plaatsen die een bepaald saamhorigheidsgevoel met andere jongeren tot stand brengen.

De jongeren werden gevraagd foto's te nemen van plekken waar zij zich thuis voelden. Opvallend was dat, hoewel dit niet de opdracht was, veel jongeren hun vrienden fotografeerden. Een groep jongeren fotografeerden hun vrienden op school, om een plek tot uitdrukking te brengen waar zij zich welkom voelden, juist door die aanwezigheid van vrienden. Een andere groep jongeren fotografeerde een parade in een winkelstraat, omdat dat volgens hen een uiting van gemeenschap en inclusie was.

Ook werd er in hetzelfde onderzoek een aantal foto's gemaakt in de natuur, in dit geval een meertje in de buurt van hun woonplaats. Deze plekken werden gefotografeerd voornamelijk om twee redenen. De eerste reden was dat jongeren hier graag met leeftijdsgenoten afspraken. Door de aanwezigheid van andere jongeren, voelden de

jongeren die deelnamen aan het onderzoek zich welkom. Een andere reden dat die plek zo vaak op de foto werd gezet, was dat jongeren vonden dat op die plek geen aanwezigheid was van ouders, regels en controle. Blijkbaar is niet alleen de aanwezigheid van jongeren, maar ook de afwezigheid van ouderen een factor die voor de mate van plaatsverbondenheid zorgt.

De jongeren werd ook gevraagd om foto's te nemen van plekken waar zij zich niet thuis voelden. In de praktijk kwam dit erop neer dat jongeren foto's maakten van plaatsen waar zij zich niet welkom voelden. Dit kwam niet door de plek zelf, maar door de aanwezigheid van bepaalde mensen. Een voorbeeld hiervan was dat veel jongeren zich niet welkom voelden in bepaalde winkels, omdat de mensen die in de winkel werkten de jongeren behandelden als potentiële criminelen. Het is hier dus ook meer de aanwezigheid van bepaalde mensen dat jongeren zich niet verbonden voelen met bepaalde plaatsen, dan de plek zelf.

2.2.5 Panelli en Hörschelmann & Schäfer

De bevindingen uit het onderzoek van Nairn et al. worden ondersteund door een ander onderzoek, namelijk dat van Panelli et al (2002). Zij hebben onderzoek gedaan onder jongeren tussen de 13 en 18 jaar oud. Het doel van dat onderzoek was hoe het leven op het platteland wordt beleefd. Zij hebben dit onderzocht met behulp van diepte-interviews met jongeren. Ook zij komen tot de conclusie dat voor jongeren interactie met andere jongeren een belangrijke factor is in het tot stand brengen van een gevoel van verbondenheid met plaatsen. Daarbij stellen ze dat jongeren een gevoel van gemeenschap ontwikkelen op plaatsen die bekend voor hen zijn, of als ze er activiteiten ontwikkelen die ze graag doen.

Een soortgelijk onderzoek qua onderzoeksmethoden als dit is ook uitgevoerd door Katrin Hörschelmann en Nadine Schäfer in 2005 onder jongeren in voormalig Oost-Duitsland. Hier werden jongeren, tussen de 12 en 18 jaar oud, gevraagd een mental map te maken van hun dagelijkse leefomgeving, werden er foto's gemaakt en werden de resultaten vervolgens bediscussieerd tijdens interviews. Dit onderzoek richtte zich op de effecten

die de toenemende globalisatie had op de beleving van de dagelijkse leefomgeving van jongeren. Dit onderzoek heeft gebruik gemaakt van de data en methoden die ook gevolgd werden in dat onderzoek. De resultaten van het onderzoek waren dat ondanks de toenemende globalisatie, dus het toenemende (mogelijke) contact buiten de dagelijkse leefomgeving, de link met de eigen, lokale omgeving toch groot blijft. Dit ook door vrienden die aanwezig zijn, en die voor de jongeren erg belangrijk zijn.

De bevindingen uit de theorie, zullen in het volgende gedeelte gekoppeld worden aan het basisconcept van 'place attachment'.

2.3 Place Attachment

2.3.1 Het concept Place Attachment

Place attachment is een complex begrip. Verschillende aspecten kunnen aan het begrip place attachment worden gehangen. Altman en Low (1992) hebben de volgende indeling van aspecten gemaakt die aan place attachment worden toegekend:

1. Attachment
2. Verschillende schaalniveaus
3. Verschillende actoren
4. Verschillende sociale relaties
5. Tijd.
6. Natuur.

Volgens Altman en Low (1992) zijn affectie, emotie en gevoelens de centrale begrippen in het concept place attachment. Bij place attachment kan al snel alleen aan positieve gevoelens gedacht worden, aan bindingen die mensen met plekken hebben. Maar ook negatieve gevoelens bij bepaalde plekken is het terrein van onderzoek geworden in de complexe theorie van place attachment (Altman en Low, 1992). Hier kan Yi-Fu Tuan genoemd worden, die met zijn boek 'Landscapes of Fear' uit 1979 een belangrijke

bijdrage geleverd heeft aan negatieve associaties met plekken. Verderop in dit hoofdstuk zullen de landscapes of fear uitgebreider worden besproken.

Volgens Proshansky et. al. (1983) zijn niet alleen de gevoelens, affecties en emotie belangrijke begrippen bij place attachment, maar ook de cognitieve aspecten van een mens. Hier wordt dan ook de volgende definitie gegeven: “These cognitions represent memories, ideas, feelings, attitudes, values, preferences, meanings, and conceptions of behavior and experience which relate to the variety and complexity of physical settings that define the day-to-day existence of every human being.” (Proshansky et.al. 1983, p. 3) Hier wordt de link gelegd tussen de meer gevoelsmatige kant van place attachment en de verstandelijke, cognitieve kant.

Mensen kunnen gehecht zijn aan een kleine geografische ruimte, zoals de eigen kamer of het eigen huis. Maar ook het gehecht zijn aan de eigen woon- of geboorteplaats, het eigen land, een continent of de wereld als geheel komt voor. Place attachment heeft dus verschillende schaalniveaus; men kan gehecht zijn aan geografisch kleine plekken, maar ook aan veel grotere geografische eenheden. (Altman en Low, 1992)

De aspecten verschillende actoren en verschillende sociale relaties hangen met elkaar samen. Een reden waarom mensen aan een bepaalde plek gehecht zijn, kan in de aard van de plek zelf zitten, maar ook om de mensen die op die plek aanwezig zijn, de actoren. Hiermee hangen de sociale relaties samen. Op plekken waar mensen ingebed zijn, dus vrienden, kennissen e.d. hebben, zijn mensen meer geneigd positieve gevoelens bij die plek te creëren. (Altman en Low, 1992, Nairn et al 2003). Hier is een duidelijke link te leggen met de geografie van jongeren. Eerder in dit hoofdstuk werd beschreven hoe uit het onderzoek van Panelli et al. (2002) bleek dat voor jongeren interactie met andere jongeren een belangrijke factor is voor de mate van verbondenheid met plekken.

Tijd is een van de factoren die bij place attachment van invloed kunnen zijn. Mensen zijn geneigd gehecht te zijn aan aspecten die van ‘vroeger’ zijn en daarom meestal vertrouwd. Een voorbeeld hiervan is dat mensen in een bejaardenhuis hun kamer inrichten met foto’s, beeldjes, schilderijen die allemaal verwijzen naar vroeger. (Altman en Low, 1992)

In de literatuur wordt ook vaak verwezen naar de rol van natuur bij place attachment (Kyle et. al. 2004, Korpela et.al. 2008, Kaplan en Kaplan, 1989). Kaplan en Kaplan (1989) stellen dat de menselijke voorkeur voor natuur wordt gedreven om in natuurlijke behoeften te kunnen voorzien. Natuurlijke omgevingen bieden verscheidene psychosociale, sociale en psychologische voordelen die niet specifiek te vinden zijn in omgevingen die hevig door mensen beïnvloed zijn. Korpela et al (2008) stelt dat mensen die als favoriete plekken, plekken in de natuur hebben, zich over het algemeen minder gestrest voelen. M.a.w. de natuur heeft een positieve lichamelijke uitwerking op mensen. Natuur is dus zeker ook een factor waar rekening mee moet worden gehouden bij de verbondenheid met plaatsen. Deze theoretische beschrijving wordt ondersteund door Nairn et al. (2003). Hun bevindingen waren dat jongeren zich verbonden voelen met de natuur, mede om de reden wanneer jongeren zich in de natuur bevinden, er op dat moment een afwezigheid is van controle. Dit kan uitgelegd worden als het even afwezig zijn van stress(factoren) waardoor de natuur een rustgevende uitwerken op de jongeren kan hebben.

2.4 Community Attachment

Hummon (1992) stelt dat buiten de eerder genoemde onderdelen nog een ander aspect belangrijk is binnen de complexe theorie van Place Attachment, namelijk de ‘community’ waarin men leeft. Dit sluit ook aan op de uitkomsten die de verschillende onderzoeken hebben laten zien, namelijk dat dagelijks contact erg belangrijk blijft, door de sociale relaties die men onderhoudt. Hij stelt dat de mate van tevredenheid van een gemeenschap wordt beïnvloed door de percepties van mensen op hun omgeving. Met andere woorden, als mensen tevreden zijn met de gemeenschap waar ze deel vanuit maken, zijn ze ook geneigd om die plekken die binnen die gemeenschap vallen meer te waarderen. Dit wordt ook ondersteund door Nairn et. al. (2003) die stellen dat als kinderen in een omgeving zijn waarin ze zich thuis en gewaardeerd voelen, ze zich meer verbonden voelen aan die plaats, dan wanneer ze zich er niet thuis voelen.

Hoewel er ook kenmerken zijn die moeilijk te definiëren vallen, zijn de lokale, sociale betrekkingen de meest tastbare eigenschappen van plaatsverbondenheid (Hummon, 1992). Onder lokale sociale betrekkingen kan worden verstaan vriendschappen met mede bewoners, participatie in lokale organisaties, winkelen in de lokale winkels, en familiebanden. Mensen die een grote plaatsverbondenheid hebben, zullen hoog scoren op deze aspecten. (Hummon, 1992)

2.5 ‘Landscapes of Fear’

Zoals er plekken zijn waaraan mensen zich gehecht kunnen voelen, zo zijn er ook plekken die meer omstreden zijn. Hierbij wordt er speciaal naar jongeren gekeken, daar zij het onderwerp van dit onderzoek zijn.

Tuan (1979) schrijft al dat plekken op zichzelf niet eng, of angstaanjagend zijn, het zijn de mensen die er zijn, of kunnen zijn die maken dat plekken onheilspellend worden.

In het geval van kinderen, zowel basisschool leeftijd als middelbare school leeftijd, kan ook de school een plek van onrust zijn. Dit is het geval als het kind zich niet thuis voelt op school, of niet aan de verwachtingen van zichzelf, de ouders, of de leraren kan voldoen. Voor een kind kan een stad ook angstig zijn. De chaos, drukte, en constante geluiden kunnen maken dat een kind onrustig wordt en zichzelf daar niet thuis voelt. Mensen die men niet kent, kunnen ook angst aanwekken. Men weet niet wat te verwachten en komt daardoor in een staat van onzekerheid. Dat is ook een reden waarom mensen grote groepen onbekenden het liefst mijden. (Tuan, 1979)

Omdat er ook factoren zijn die ervoor zorgen dat mensen zich juist niet thuis voelen op een bepaalde plek, wordt dit aspect van het onderwerp plaatsverbondenheid ook meegenomen in het onderzoek.

2.6 Conclusie

Er zijn enkele onderzoeken beschreven, waar jongeren de onderzoekspopulatie waren.

Uit deze onderzoeken kunnen enkele overeenkomsten en verschillen van elkaar worden onderscheiden. Wat in alle onderzoeken naar voren komt is dat jongeren zich verbonden

voelen aan plekken waar zij hun vrienden hebben. Plekken waar de sociale relaties zich afspelen worden als positief ervaren.

De natuur wordt ook genoemd als een plek waar jongeren zich in een positieve zin mee verbonden voelen. Dit heeft twee kanten; aan de ene kant is het de natuur zelf die ervoor zorgt dat jongeren zich eraan verbonden voelen, aan de andere kant is het de afwezigheid van ouderen/gezaghebbenden op die plek die ervoor zorgt dat jongeren graag in de natuur komen.

De natuur als belangrijk aspect wordt ook genoemd in literatuur, vooral Kaplan & Kaplan (1989) en Korpela (2008) hebben zich met die onderwerp bezig gehouden.

Daarna is het concept 'place attachment' beschreven. Er is een indeling van verschillende aspecten naar voren gekomen die een invloed hebben op de mate van verbondenheid met een plaats. Deels is die indeling overgenomen uit Altman en Low (1992), deels zijn er aspecten uit de eerdere 'children's geographies' aan toevoegd. Deze indeling zal als houvast dienen tijdens de analyse van de onderzoeksresultaten. Eerst zal echter de data en methoden die gebruikt zijn tijdens het onderzoek worden beschreven.

Hoofdstuk 3. Data en Methoden

3.1 Introductie

In dit hoofdstuk zullen de methoden die in deze scriptie gebruikt worden uitgebreid worden besproken. Nadat dit gedaan is, zal de onderzoekspopulatie in beeld worden gebracht. Er zal een uitgebreide beschrijving van de onderzoekspopulatie worden gegeven, en er zal uitgelegd worden waarom bepaalde respondenten zijn gevraagd om deel te nemen aan verder onderzoek.

Het eerste gedeelte van dit hoofdstuk zal echter de kwantitatieve en kwalitatieve methoden bespreken.

3.2 Kwantitatief Onderzoek

3.2.1 Kwantitatieve Data

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van kwantitatieve data en kwalitatieve data. De resultaten van de enquête zijn een duidelijk voorbeeld van kwantitatieve data. Kwantitatieve data is data die geschikt is om statistische bewerkingen mee uit te voeren. De data die in SPSS is ingevoerd zegt op zichzelf nog niets, ze geven numerieke feiten omtrent de werkelijkheid. Kwantitatieve data bestaat dan ook vaak uit cijfers, grafieken en tabellen. (Denscombe, 1998)

In dit onderzoek is alleen kwantitatieve data-analyse niet genoeg. Het kwantitatieve onderdeel van het onderzoek bestaat uit het afnemen van een enquête. Deze enquête wordt gebruikt om een algemeen beeld te creëren van de onderzoekspopulatie. Om meer inzicht te verkrijgen in de motieven van de respondenten, is kwalitatief onderzoek nodig. Dit wordt besproken in paragraaf 3.3. Er volgt echter eerst een beschrijving van de enquête als onderzoeksmethode.

3.2.2 Enquête

Het eerste gedeelte van het onderzoek bestond uit het afnemen van een enquête onder alle derde klassers van het Willem Lodewijk Gymnasium. Het doel van een enquête is: “to acquire information about the characteristics, behaviours and attitudes of a population by administering a standardized questionnaire, or survey, to a sample of individuals”(McLafferty, 2003, p. 87). Een enquête is dus uitstekend geschikt om een beeld te krijgen van de populatie. De enquête is afgenomen onder alle derde klassers. Op basis van de informatie die uit de enquête naar voren is gekomen, kan er dus een vrij compleet algemeen beeld gevormd worden over de onderzoekspopulatie. Volgens Parfitt (2005) kan informatie die naar voren komt uit enquêtes in het algemeen in drie verschillende categorieën verdeeld worden:

- Informatie die mensen in kan delen in groepen, bijvoorbeeld op basis van leeftijd, inkomen en geslacht. Met deze data is het meestal vrij makkelijk werken, omdat het vaststaande gegevens weergeeft, i.p.v. meningen of motieven.
- Informatie die gerelateerd is aan het gedrag van mensen. In het eigen onderzoek zijn dit vragen zoals tijdsbestedingen aan media, tijdsbestedingen aan hobby's, en bestedingen van geld. Een gevaar bij dit soort data is dat de werkelijke gedragingen anders zijn dan ingevuld in de enquête, in verband met sociaal wenselijke antwoorden e.d.
- Informatie die gerelateerd is aan houdingen, meningen en overtuigingen van de respondenten. Deze categorie is het meest moeilijk te onderzoeken met enquêtes. De respondenten worden min of meer gedwongen om hun eigen gedachten in van te voren vastgelegde categorieën in te delen. Dit is ook het geval in het eigen onderzoek, hierbij gaat het vooral om de vragen 18 en verder, zoals te lezen valt in de bijlage.

Alle drie deze categorieën zijn gebruikt in de enquête ontworpen voor dit onderzoek. Het spreekt voor zich dat gegevens uit de eerste categorie makkelijker zijn te analyseren dan gegevens uit de tweede en derde categorie. In dit onderzoek is de enquête gebruikt als basis voor het verdere onderzoek, de fotoanalyse en de diepte-interviews. Met de

informatie die verkregen is uit de enquête wordt een beeld verkregen van de onderzoekspopulatie. Tijdens het groepsinterview kan dan op basis van verrassende uitkomsten op verschillende thema's nader op in worden gegaan. De resultaten van de enquête zijn ingevoerd in het statistische programma SPSS. Met SPSS kan er makkelijk een helder overzicht gegeven worden van de resultaten van de verschillende enquête vragen. De uitkomsten van de enquête en de bewerking daarvan in SPSS zullen in het volgende hoofdstuk besproken worden.

3.3 Kwalitatief Onderzoek

3.3.1 Kwalitatieve Data

Zoals al eerder is genoemd, is kwantitatief onderzoek alleen niet voldoende voor dit onderzoek. Hiervoor moet er gebruik worden gemaakt van kwalitatieve onderzoeksmethoden en data. Kwalitatieve data bestaat uit woorden, foto's en geluiden en zijn van nature al vaak ongestructureerd. Om die reden is kwalitatieve data moeilijk om te zetten in numerieke waarde en moeten daarom op een andere manier, met andere methoden worden geanalyseerd dan kwantitatieve data. (Kitchin en Tate, 2000)

Er zijn veel verschillende soorten methoden van onderzoek van kwalitatieve data analyse, maar veel soorten hebben wel veel raakvlakken. Het belangrijkste punt is echter dat kwalitatieve data onderzoekers verschijnselen in hun natuurlijke setting bestuderen, om zin te geven aan, of het interpreteren van, meningen die mensen aan verschijnselen geven (Denzin and Lincoln, 2005). De fotoanalyse, interviews en het analyseren van mental maps zijn alle methoden die vallen onder kwalitatieve data analyse (Kitchin en Tate, 2000). Er worden steeds vaker visuele methoden gebruikt om de leefwereld of de belevingswereld van jongeren te onderzoeken. Zoals Young and Barrett (2001) stellen, bieden visuele methoden, zoals mental maps, tekeningen en foto's een goede manier om inzicht te verkrijgen in de context van de beleefde ervaringen van kinderen. Zij stellen ook dat door het centraal te stellen van de visuele methoden er niet alleen inzicht kan worden verkregen in de ervaringen van kinderen, maar ook de verhoudingen tussen de verschillende aspecten van het dagelijks leven van kinderen weer kan geven. Een beperking van deze methode, net zoals andere methoden waarin kinderen betrokken zijn,

is dat volwassenen toch een stempel drukken op de uitkomsten. Er wordt geanalyseerd vanuit de volwassene, i.p.v. vanuit het kind. Hierdoor het kan zijn dat de onderzoeker de beelden anders kan interpreteren, zoals de maker van de afbeeldingen ze had bedoeld.

3.3.2 Foto's

Bij de kwalitatieve data analyse zijn niet alleen textuele bronnen van informatie belangrijk, ook visuele informatie speelt een belangrijke rol in het kwalitatieve gedeelte van dit onderzoek. Hierbij kan een onderscheid gemaakt worden tussen een foto en een tekening/schilderij. Hoewel een tekening of een schilderij een bruikbare bron van informatie kan zijn, heeft een foto in dit onderzoek toch de voorkeur. Een foto geeft een meer waarheidsgetrouw beeld van een verschijnsel dan een tekening of schilderij, hoewel wat er gefotografeerd is, en de manier waarop het gefotografeerd is, erg subjectief is (Kitchin en Tate, 2000). Deze methode wordt vaker gebruikt als de onderzoeker niet de toegang heeft, of wenst te hebben tot het gebied van het onderzoek (Young and Barret, 2001). Zo kan de onderzoeker toch een goed beeld krijgen van de dagelijkse omgeving van de respondent, zonder fysiek aanwezig te zijn.

Young and Barret (2001) geven de volgende vier punten als grote voordelen van deze methode voor de onderzoeker:

- De foto's kunnen een goed beeld geven van de dagelijkse bezigheden van een jongere. Omdat de onderzoeker zelf niet aanwezig is, wordt de respondent vrij gelaten in wat te fotograferen.
- De foto's zelf vormen al aanleiding tot discussie en overleg tussen de respondent en de onderzoeker. Aspecten die niet duidelijk worden van de foto alleen kunnen door de maker van de foto verder toegelicht worden.
- Er kunnen ook situaties op de foto gezet worden, die met de aanwezigheid van de onderzoeker, totaal anders hadden kunnen zijn. Jongeren kunnen zich op bepaalde plekken bijvoorbeeld heel anders gedragen in de afwezigheid van

volwassenen. De aanwezigheid van een onderzoeker kan de situatie dusdanig veranderen, zodat er een compleet andere situatie kan ontstaan.

- Aspecten anders dan ‘the main subject’ kunnen veel informatie verschaffen, die anders verloren was gegaan.

Vanuit de respondent, in dit geval de leerlingen, zijn is er een belangrijk punt wat een voordeel kan zijn in het onderzoek:

- Respondenten kunnen zelf creatief en actief bezig zijn met het onderzoek. Doordat zij zelf verantwoordelijkheid krijgen en het maken van foto's een leuke bezigheid kan zijn, kunnen de respondenten extra gemotiveerd worden.

De meer persoonlijke visuele informatie komt hierbij ook nog aan bod, in het onderdeel van de mental maps. Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden was het noodzakelijk om in de directe leefwereld van de respondenten “te kunnen komen”. In dit geval was het als onderzoek onmogelijk om op dezelfde plekken te komen als de respondenten. Niet alleen om praktische redenen alleen, maar ook doordat de onderzoeker (vaak) geen toegang heeft tot de plekken waar de jongeren zich bevinden. Daarom zijn leerlingen uit klas 3B gevraagd foto's te maken van plekken die voor hen belangrijk zijn. Respondenten die niet beschikten over een digitale camera of een telefoon met camera, dit waren er twee in totaal, hebben een wegwerpcamera ontvangen. De opdracht was om plekken te fotograferen waar de respondenten zich mee verbonden voelden. Er werden een aantal voorbeelden genoemd, om de respondenten een idee te geven wat er van hen verwacht werd. De opdracht zoals die is uitgedeeld aan de leerlingen is in de bijlage toegevoegd.

- Zoals ook te lezen is in de opdracht, zijn de respondenten vrij los gehouden in wat precies te fotograferen. Dit is gedaan om de interpretatie van de opdracht bij de respondenten te houden, in plaats van bij de onderzoeker, om zo veel mogelijk vanuit de respondent te kijken.

Een belangrijk aspect om te onthouden is dat de foto's (en mental maps) zelf zinvolle aspecten zijn om te analyseren. Maar beter is nog dat ze de basis vormen voor verdere discussie. Als deze discussie mist, kan de interpretatie van de onderzoeker de basis vormen voor de analyse, terwijl de onderzoeker de foto anders kan interpreteren zoals de maker van de afbeeldingen ze heeft bedoeld (Hörschelmann en Schäfer, 2005).

3.3.3 Mental Maps

Volgens Holloway and Hubbard (2001) zijn mental maps afbeeldingen die tot stand zijn gekomen en opgebouwd zijn uit onze eigen perceptie en cognitie van de eigen omgeving. Met andere woorden, mental maps zijn afbeeldingen van de eigen omgeving, zoals die in het hoofd zitten. Een mental map is dus geen afbeelding van de werkelijkheid. De mental maps worden gebruikt om de individuele kennis weer te geven van de eigen omgeving op een manier die bruikbaar is voor hen. Ook wordt in een mental map de relatie weergegeven die men heeft met zijn omgeving. De mental maps zijn veranderlijk, elke keer als een persoon wordt geconfronteerd met een situatie die hij nog niet kent, zal een (kleine) verandering in de mental map ontstaan. (Holloway and Hubbard, 2001)

De voordelen van een mental map, afgenomen bij kinderen/jongeren, is dat de meeste kinderen het leuk vinden om te doen. Het is een creatieve vorm van onderzoek, het is anders dan traditionele manier van onderzoek doen. Ook geeft een mental map veel informatie over de dagelijkse bezigheden van het kind, en dus ook van de dagelijkse belevingswereld. Maar wat ook duidelijk naar voren komt is hoe belangrijk relatief verre plekken kunnen zijn, of fictieve plekken (Young and Barrett, 2001).

In het eigen onderzoek zijn de respondenten die werden geïnterviewd gevraagd om een mental map te tekenen. Dit is gedaan omdat de respondenten zo ook aan konden geven of een plek die niet in hun naaste omgeving aanwezig is, belangrijk voor hen is. Immers, de tijd die de respondenten hadden om foto's te maken van plekken was beperkt. Respondenten hadden 2,5 week de tijd om de opdracht te maken. De plekken die relatief

ver van de woonplaats gelegen zijn, konden daarom niet gefotografeerd worden. De mental map was in dit onderzoek een aanvulling op de foto opdracht.

3.3.4 Content Analyse

De methode die wordt gebruikt bij het analyseren van de foto's en de mental maps is content analysis, oftewel inhoudsanalyse. Deze methode is ontwikkeld in het interbellum door sociale wetenschappers die de waarheidsgetrouwe weergave van de nieuwe massamedia wouden analyseren (Rose, 2007). Om ervoor te zorgen dat er zo min mogelijk vooroordelen van de onderzoeker bij de methode naar voren komen, moet er gewerkt worden volgens een strikte methodologie. De methode van content analysis is "based on counting the frequency of certain visual elements in a clearly defined sample of images, and then analysing those frequencies" (Rose, 2007, p. 61-62).

De methode van content analyse bestaat uit vier fasen. De eerste fase is het vinden van geschikte foto's en mental maps voor de onderzoeksvraag. In dit geval is dit deze fase gemakkelijk aan de voorwaarde te voldoen, aangezien de foto's zijn gemaakt in het kader van het onderzoek. De tweede fase bestaat uit het coderen van de foto's. Dit gebeurt door een aantal categorieën te maken, waarin de foto's onderverdeeld kunnen worden. Dit coderen moet aan drie voorwaarden voldoen. Ten eerste moet elk aspect dat te zien is op elke foto onder een categorie vallen. Er mogen dus geen aspecten over blijven na het maken van de categorieën. Ten tweede mogen de categorieën niet overlappen. En ten derde moeten de foto's zo ingedeeld worden dat de categorieën ook echt zinvol zijn; ze moeten iets bijdragen aan een beter begrip van de foto's. De derde fase houdt in dat de codering die is aangebracht bij de indeling van de categorieën absoluut niet ambigu mag zijn. De categorieën moeten zo goed zijn ingedeeld dat elke andere onderzoeker ter wereld in principe dezelfde categorieën moet onderscheiden. Het resultaat van de eerste drie fases is dat er nu bekend is welke categorieën er zijn, en hoe vaak de categorieën voorkomen op de foto's. De laatste fase van de content analyse methode is om de resultaten te analyseren. Het meest gebruikelijke is vaak een frequentietabel. Zo'n frequentietabel is te zien in figuur 4.1 , waar in die tabel is te zien hoe vaak bepaalde elementen voorkomen in een foto of mental map.

3.3.5 Interviews

Het interview is de derde kwalitatieve methode die gebruikt is in het onderzoek. In dit geval is gekozen voor een groepsinterview. Bij een groepsinterview zitten meestal tussen de drie en tien personen bij elkaar die een onderwerp bediscussiëren onder leiding van een discussieleider (in dit geval de onderzoeker) (Kitchin en Tate, 2000). Een interview is een verbale uitwisseling waar een persoon, de interviewer, informatie probeert in te winnen van een of meerdere personen. Er zijn drie verschillende soorten interviews; gestructureerde, ongestructureerde en semigestructureerde interviews. (Longhurst, 2003) In dit onderzoek is gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews. Dit houdt in dat er min of meer een vaste structuur en volgorde is waarin de vragen worden gesteld, maar waarin de geïnterviewde persoon toch een grote invloed heeft op het verloop van het interview (Longhurst, 2003). Het doel van een interview is dan ook niet om representatief te zijn, maar om te onderzoeken hoe individuen de eigen wereld beleven (Valentine, 1997). Volgens Johnston et. al. (2005) geven (diepte)interviews de onderzoeker de kans om de meningen en motieven van respondenten te weten te komen. Een diepte interview wordt vaak gebruikt om dieper in te gaan op kwantitatieve onderzoeksresultaten, in dit geval de uitkomsten uit de enquêtes. De respondenten hebben foto's gemaakt en opgestuurd, inclusief een korte toelichting wat er op de foto stond. De respondenten die zelf een vorm van digitale camera hadden, hebben de foto's opgestuurd per email. De twee respondenten die een wegwerpcamera hadden gekregen hebben dit toestel aan de docent gegeven, die het vervolgens aan mij heeft doorgegeven. Twee weken later werd er een groepsinterview gehouden met de zes respondenten die foto's gemaakt en opgestuurd hebben. Het interview werd gehouden in een zaaltje op het Willem Lodewijk Gymnasium, waar er geen interventie van andere leerlingen of leraren was. Zo was het interview makkelijk op te nemen, en konden de respondenten ook ongestoord praten. Als er een kleine groep is die geïnterviewd wordt, is een informele setting makkelijk te realiseren en dat bevordert de participatie van de respondenten (Longhurst, 2003). Een groepsinterview

kan echter ook negatief zijn. Dit is het geval als bepaalde participanten geen antwoord willen of kunnen geven door een afwijkende mening of verlegenheid (Kitchin en Tate, 2000). In dit geval waren er slechts zes respondenten, dus werd er gekozen voor een opstelling rond een tafel, zodat iedereen elkaar aan kon kijken en goed kon verstaan. Tijdens het interview stelde iedere respondent zich even kort voor. Ze vertelden hun naam, leeftijd, woonplaats en legden de foto's die ze hadden gemaakt voor zich neer. De respondenten werden gevraagd of ze iets misten op de foto's (die van zichzelf, maar ook die van de anderen), of dat er juist aspecten opstonden die ze niet hadden verwacht. Daarna vertelde iedere respondent iets over zijn foto's. Nadat de foto's besproken waren, heb ik de respondenten een aantal vragen gesteld naar aanleiding van de uitkomsten van de enquête. Zo was het erg opvallend dat de respondenten van de enquête vonden dat een plek belangrijk is als ze hun vrienden kunnen ontmoeten. Er is echter geen een foto met vrienden genomen. Er is doorgevraagd tijdens de interviews, de ene respondenten was verbaal meer aanwezig dan de andere. Personen die stil waren is persoonlijk om meningen gevraagd, maar dit had niet altijd het gewenste effect. Naar mate het interview verder vorderde reageerden de respondenten ook meer en vaker op elkaar, de interactie tussen de respondenten nam toe. Tenslotte werden de respondenten gevraagd een mental map te maken, om zo ook de mate van belangrijkheid van plekken te meten die buiten de dagelijkse leefomgeving vallen. Deze plekken waren immers niet zo makkelijk te fotograferen. De uitkomsten werden vervolgens per persoon besproken.

3.3.6 Prescriptive data analyse

De methode van prescriptive data analyse wordt in dit onderzoek voor het analyseren van interviews gebruikt. De methode werkt als volgt: eerste wordt er contextuele en situationele informatie gegeven. Ten tweede moet de data die uit de eerste stap is verkregen worden geclassificeerd. Dit gebeurt aan de kenmerken die zijn voortgekomen uit de contextuele informatie en situationele context. De situationele context bestaat uit gegevens over de sociale setting, sociale context en ruimtelijke context waaronder het interview is afgenomen. De contextuele situatie beschrijft de bedoelingen en overtuigingen van de geïnterviewde mensen. Ten derde moeten de verschillende kenmerken die naar voren zijn gekomen uit de eerste en de tweede stap aan elkaar gelinkt

worden; er moeten duidelijk worden welke relaties er tussen verschillende onderdelen bestaan.

Nadat deze stappen zijn afgerond, kan het volgende onderdeel van het onderzoek beginnen.

De analyse van de tekst bestaat uit vele stappen, te weten: transcriptie, annotaties, categoriseren, splitten en het weer opnieuw verweven van de data, het aan elkaar linken van verschillende stukken data, en de laatste stap is conclusies trekken uit de kwalitatieve data. De methode is bedacht door Ian Dey (1993), maar de methode zoals hierboven beschreven wordt is gebaseerd op Kitchin en Tate (2000).

3.3.7 Onderzoek met jongeren

In deze scriptie wordt onderzoek gedaan met jongeren. Bepaalde onderzoekers betwijfelen of er een verschil zit in onderzoek doen met jongeren of volwassenen (Christensen & James, 2000). Echter, de meeste onderzoekers zijn wel van mening dat er een aantal verschillen zijn in de manier van onderzoek doen (Greene & Hill, 2005). Ten eerste moet de onderzoeker goed de leeftijd van het kind in de gaten houden. Het gevraagde moet begrijpelijk zijn voor de respondent. Vooral het taalgebruik mag absoluut niet ambigu zijn, het moet duidelijk zijn wat er bedoeld wordt. Verder zijn niet alle methoden even geschikt om onderzoek mee te doen. Vooral het gebruik van creatieve methoden zijn uitermate geschikt om onderzoek met jongeren mee te doen. Onder creatieve methoden wordt verstaan: verhalen schrijven/vertellen, gedichten schrijven, tekenen of schilderen, fotograferen, video's maken of een toneelstukje opvoeren (Veale, 2005).

Volgens Jones (2004) moeten onder andere de volgende dingen in acht worden genomen als er voor een onderzoek gebruikt wordt gemaakt van jongeren als onderzoekers:

- Het moet duidelijk zijn voor de jongere wat er precies van hem verwacht wordt.
- Het taalgebruik, methoden en processen van onderzoek moeten zo geformuleerd zijn dat de jongeren het goed snappen.

- Het moet voor de jongeren duidelijk zijn waar ze naar toe moeten met eventuele vragen en onduidelijkheden in het onderzoek.

Tijdens het onderzoek is er als volgt aan de voorgaande voorwaarden voldaan: er is een duidelijke opdracht geformuleerd, waar precies opstaat wat er gedaan moet worden, en voor wanneer de opdracht ingeleverd moet worden. De opdracht is van te voren voorgelegd aan een jongere uit dezelfde leeftijd om te kijken of de opdracht, taalgebruik en methoden goed gesnapt worden. Tevens is er een telefoonnummer en email adres gegeven, waar de respondenten contact konden zoeken als er onduidelijkheden waren.

Natuurlijk zijn al deze punten ook op volwassen van toepassing. Echter, voor jongeren is het nog belangrijker dat alles duidelijk is. Eigen ervaring in dit onderzoek leert dat de jongeren bij onduidelijkheden zelf niet het initiatief nemen om tot een oplossing te komen, maar een afwachtende houding aannemen. Dit kan vertraging oplopen bij de vorderingen van het onderzoek. Daarom is het extra belangrijk dat alles helder geformuleerd is.

Ethische aspecten

Onderzoek dat gedaan wordt met jongeren vergt soms andere aanpak dan onderzoek wat gedaan wordt met volwassenen. Een eerste aspect waar rekening mee gehouden moet worden is dat in dit onderzoek alle respondenten minderjarig zijn. Voor het gebruik van de onderzoeksgegevens is dus toestemming van de ouders nodig (France, 2004).

3.4 Onderzoekspopulatie

3.4.1 Het vinden van respondenten

De doelgroep voor het onderzoek zijn jongeren tussen de 14 en 16 jaar oud. Deze doelgroep is als volgt gevonden. In het kader van het vak 'Basiscursus Lerarenopleiding' heb ik als lerares aardrijkskunde stage gelopen op het Willem Lodewijk Gymnasium in Groningen. Tijdens deze stage heb ik de stagebegeleider verteld over dit onderzoek, en

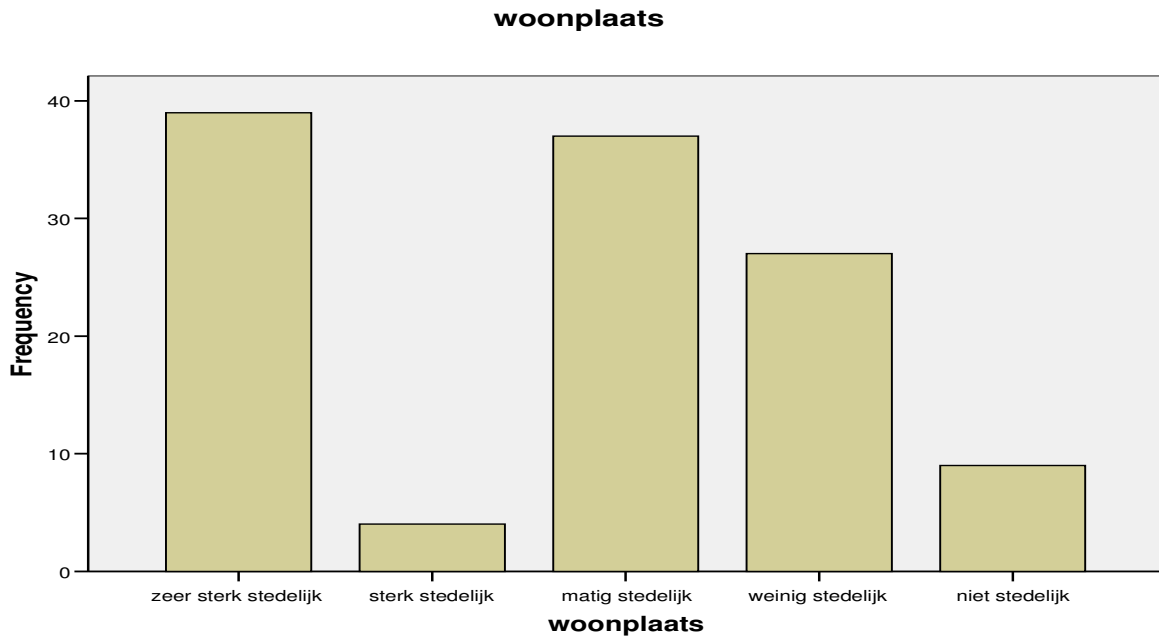
heb ik gevraagd of de school mee wou werken hieraan. Hij was hier erg enthousiast over, en na mijn stageperiode was ik ook welkom om mijn onderzoek aan de school te doen. In overleg met de docent is klas 3B gekozen als klas om het onderzoek uit te voeren. Deze klas is gekozen omdat het roostertechnisch de meeste geschikte optie was. Immers, de lessen waren niet van mezelf, maar van de stagebegeleider. Het was dus puzzelen welke klas er het meest geschikt voor was (ook in hoeverre de klas al gevorderd was met de echte lesstof), en daarom is klas 3B gekozen. De enquêtes zijn afgenomen onder alle derde klassers van het Willem Lodewijk Gymnasium, uitgezonderd de leerlingen die op de dag van het afnemen van enquêtes afwezig waren. Er zijn in totaal 125 3^e klassers, de respons was 116. De leeftijdscategorie van het onderzoek was jongeren tussen de 14 en 16 jaar. Er is voor een derde klas gekozen, omdat 3^e klassers in deze leeftijdscategorie vallen.

3.4.2 Onderzoekspopulatie

In deze paragraaf zal de onderzoekspopulatie uitgebreid beschreven worden, dit naar aanleiding van de enquêtes die afgenomen zijn.

In totaal zijn er 116 ingevulde enquêtes ingeleverd, er waren in totaal 125 enquêtes uitgedeeld. De respons rate is daarom 92.8%. 6 leerlingen (5.1%) waren 13 jaar oud, 55 leerlingen (47.4%) waren 14 jaar oud, 53 (45.7%) leerlingen waren 15 jaar oud en 2 leerlingen (1.7%) waren 16 jaar oud. Op 6 leerlingen na vielen dus alle respondenten in de van te voren opgestelde leeftijdscategorie. Er deden 63 jongens (54%) en 53 meisjes (46%) aan de enquête mee. Aan het interview en de mental map tekening deden vijf respondenten mee. Aan de foto-opdracht deden zes respondenten mee. Daarvan waren twee meisjes (beide 15 jaar oud) en vier jongens. Bas en Jan zijn 14 jaar oud, Bart en Nico 15 jaar oud. De onderstaande frequentietabel geeft een overzicht waar de respondenten vandaan kwamen.

Figuur 3.1 Herkomst onderzoekspopulatie

Bron: Eigen gegevens, 2008.

De categorieën uit figuur 3.1 betekenen het volgende:

Zeer sterk stedelijk: Meer dan 2500 adressen per km²

Sterk stedelijk: Tussen de 1500 en 2500 adressen per km²

Matig stedelijk: Tussen de 1000 en 1500 adressen per km²

Weinig stedelijk: Tussen de 500 en 1000 adressen per km²

Niet stedelijk: Minder dan 500 adressen per km²

Er is in de enquête ook gevraagd naar het beroep van de ouders. Dit is gedaan om te kijken in wat voor soort sociale omgeving de respondenten zich thuis bevinden. De uitkomsten waren als volgt. 96.6% van de ouders zijn werkzaam in de tertiaire of quataire sector. De meest voorkomende beroepen waren (universitair) docent, arts, psycholoog en advocaat. Van de 207 werkende ouders had 60% een van die beroepen. Van de 116 gezinnen waren 92 gezinnen met tweeverdieners.

Slechts 4 personen werkten in de primaire sector (in dit geval als boer) en 1 persoon in de secundaire sector.

Leerlingen brachten ongeveer 35 lessen per week op school door, dit was variabel met extra vakken, cursussen e.d. 42.7% besteedt thuis nog tussen de 5-10 uren per week aan school. 35.9% besteedt tussen de 0 en 5 uren per week, 14.5% tussen de 10 en 15 uur per week en slechts 6% besteedt meer dan 15 uur per week aan school. Gemiddeld genomen hebben leerlingen dus nog redelijk tijd om buiten school om activiteiten te ontplooiën.

Daarvan wordt gemiddeld 3,5 uur per dag besteedt aan het gebruik van media. Onder media wordt verstaan radio/muziek luisteren, tv kijken, internetten, boeken en tijdschriften lezen. Verder is 77.8% lid van een sportvereniging, 47% is lid van een cultuurvereniging, 12% is lid van een religieuze vereniging en 3.4% is lid van een natuurvereniging, de scouting. Aan deze verenigingen wordt gemiddeld 6.7 uur per week besteedt.

Verder besteedden de respondenten bijna 8 uur gemiddeld per week aan hun andere hobby's. Voor de jongens zijn dit voornamelijk sporten (44.4%), computer (31.7%) en muziek (12.7). Voor meiden is dit creatief (32.1%), sporten (24.5%) en lezen/vrienden (18.9%).

Niet alle 116 leerlingen zijn gevraagd deel te nemen aan het tweede gedeelte van het onderzoek, het foto-onderzoek. Klas 3B is gekozen als klas die meedoet aan het eigenlijk onderzoek, het nemen van de foto's en het bijbehorende (diepte)-interview. Klas 3B bestaat uit 26 leerlingen, waarvan de meeste leerlingen buiten de stad Groningen wonen. De opdracht (zoals eerder is uitgelegd en te lezen is in de bijlage) is uitgedeeld en besproken tijdens de les van de stagebegeleider. De leerlingen zijn drie maal herinnerd aan de opdracht. Er zijn in totaal zes leerlingen (van de 26 leerlingen die gevraagd zijn om mee te doen) die foto's hebben ingestuurd. Na het opsturen van de leerlingen zijn deze zes leerlingen in een groep geïnterviewd. Dit wegens tijdgebrek, het liefst waren alle zes leerlingen geïnterviewd.

3.6 Beperkingen van het onderzoek

Hoewel er vanuit de school alle medewerking werd verleend aan het onderzoek, zaten er wel enkele beperkingen aan het onderzoek. De eerste beperking waar ik mee te maken had was tijd. De stageperiode waarin ik zelf les gaf liep van eind januari tot begin maart 2008. In die periode was mijn master-thesis nog niet ver genoeg gevorderd om tijdens de stage al aandacht te besteden aan het onderzoek. Daardoor was ik voor de uitvoering van het onderzoek aangewezen op tijd van mijn stagebegeleider. Ik kon twee lessen van hem overnemen (van klas 3B) om enquêtes af te nemen en leerlingen informatie te geven over het doel van het onderzoek en de uiteindelijke opdracht door te geven. Dit is de reden dat het onderzoek redelijk beperkt is. Het onderzoek is uiteindelijk uitgevoerd in de periode tussen eind april en eind mei 2008.

Als gevolg van een beperkte tijd, hebben ook weinig leerlingen actief meegedaan aan de foto opdracht. Klas 3B telt 26 leerlingen, toch hebben slechts 6 leerlingen foto's gemaakt en opgestuurd, en deelgenomen aan het groepsinterview. Dit is besproken met de stagebegeleider, die dit aantal zelf ook heel erg laag vond. Als mogelijke verklaringen gaf hij dat de periode waarin de leerlingen foto's moesten maken en in moesten leveren wat ongelukkig getimed was, daar de meivakantie en de verplichte excursie voor de derde klassers in de periode eind april/eind mei viel. De verklaring van de stagebegeleider bevestigde mijn eigen vermoeden over de oorzaken voor de lage respons.

Behalve een groepsinterview was het ook de bedoeling om met de zes respondenten nog individuele interviews af te nemen. Na het groepsinterview is gevraagd wie van de respondenten mee wou werken aan een individueel interview. Geen van de respondenten gaf aan mee te willen werken hieraan, als reden gaven zij hiervoor de naderende toetsperiode, die voor een aantal leerlingen nogal bepalend was voor het overgaan naar het vierde leerjaar.

In de onderzoeken die beschreven staan in hoofdstuk 2 zijn de respondenten allemaal individueel geïnterviewd. Hierdoor kwam er veel informatie vrij, die misschien niet naar boven zou zijn gekomen in een groepsinterview. In mijn onderzoek was geen tijd/mogelijkheid om individuele evaluaties met de respondenten te doen. Het gevolg

hiervan is dat de informatie die wel door de respondenten gegeven is, zeer oppervlakkig en beperkt blijft. Dit kan ook een verklaring zijn dat de uitkomsten, die in hoofdstuk 4 te lezen zijn, afwijken van de uitkomsten zoals die in de literatuur beschreven staat. Mijn onderzoek heeft zich binnen een maand uitgevoerd, de onderzoeken uit de theorie hadden allemaal minstens een half jaar contact met de respondenten.

Ondanks dit drietal beperkingen is toch gepoogd zoveel mogelijk informatie te halen uit de data die beschikbaar is gekomen door het zetal dat mee werkte aan het onderzoek. De resultaten van de enquête onder de 116 respondenten, en fotoanalyse en mental maps, komen in het volgende hoofdstuk aan de orde.

Hoofdstuk 4. Resultaten en Discussie

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van het uitgevoerde onderzoek besproken worden. Als eerste worden de resultaten van de enquête besproken. De gegevens die tijdens de enquête zijn verzameld, zijn ingevoerd in SPSS. Met behulp van dat programma wordt gekeken of er tussen twee of meerdere variabelen opvallende verbanden bestaan (Norusis, 2002). Vervolgens worden de resultaten uit de enquêtes, interviews, fotoanalyse en mental maps ook met elkaar geanalyseerd, d.w.z. in samenhang met elkaar. Ook zal een eerder onderzoek gebruikt worden om de resultaten uit dit onderzoek in een breder context te plaatsen.

4.2 Overzicht verschillende methoden

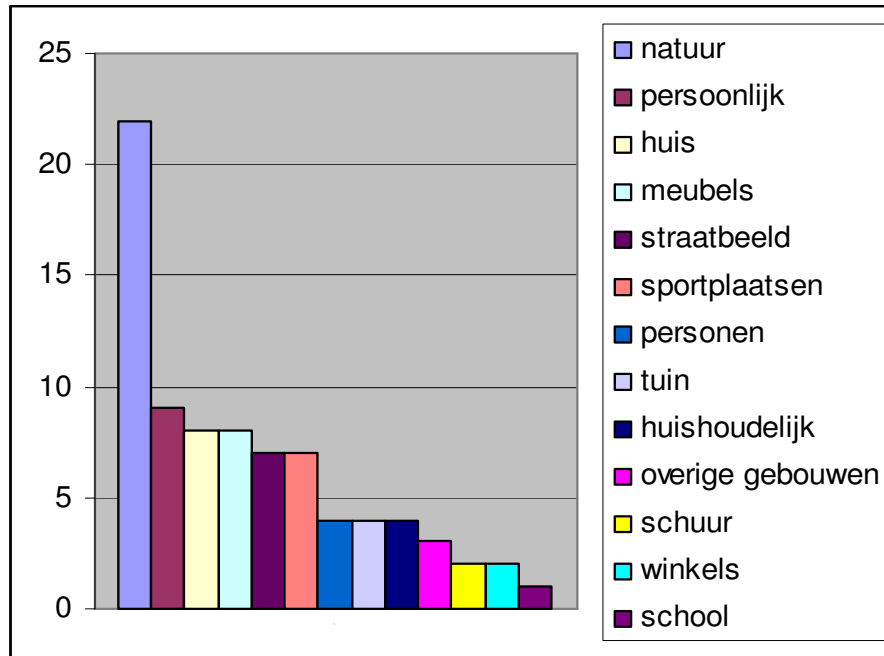
4.2.1 Enquête

De enquête is afgenomen onder 116 respondenten, er zijn in totaal 125 enquêtes uitgedeeld. De respons rate is dus 92.8%, dit is een hoog percentage (Noturis, 2002). De resultaten zijn gebruikt om een algemeen beeld te schetsen van de activiteiten, houdingen en leefomgeving van de derde klassers van het Willem Lodewijk Gymnasium. De uitkomsten van de enquête zullen aan bod komen als de resultaten van de andere methoden ook besproken worden.

4.2.2 Foto Analyse

Zes respondenten hebben foto's gemaakt van plekken die voor hen belangrijk zijn. De methode van content analyse, zoals wordt beschreven in het data en methoden hoofdstuk, wordt hierbij gebruikt om een duidelijk overzicht te geven van wat er op de foto's te zien is. In totaal zijn er 20 foto's genomen door de zes respondenten. Elk element is opgeschreven, in totaal waren er 79 aspecten te onderscheiden op de verschillende foto's. De aspecten zijn onderverdeeld in verschillende categorieën, zoals te zien is in figuur 4.1:

Figuur 4.1: Aantal getelde objecten foto analyse

Bron: Eigen gegevens, fotoanalyse, 2008.

De categorieën houden het volgende in: onder meubels wordt verstaan alle meubels in het huis, tuinmeubelen doen hier niet aan mee, die vallen onder het kopje tuin. Vaak zijn ook huizen gefotografeerd. De objecten die verder op de foto staan, maar verder geen duidelijke functie hebben, zoals geparkeerde auto's en lantaarnpalen, komen onder het kopje straatbeeld. Onder huishoudelijk worden de objecten zoals tafelkleedjes, vaasjes, e.d. ingedeeld. Opvallende uitkomsten en verbanden zullen verderop in dit hoofdstuk besproken worden.

4.2.3 Interview

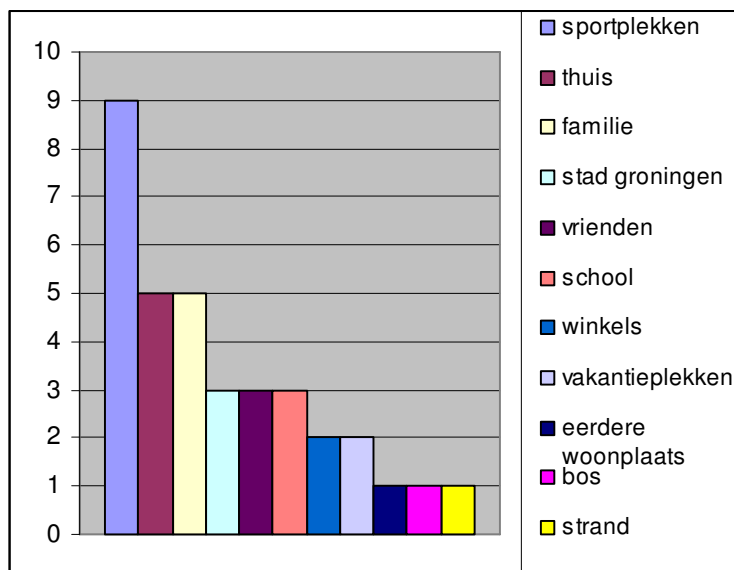
Het interview is afgenomen met vijf respondenten tegelijk. Er deden vier jongens en 1 meisje mee aan het interview. Twee jongens waren 14 jaar oud, de anderen waren allen 15 jaar oud. Er werd een taperecorder gebruikt om het gesprek op te nemen. Iedereen zat rond een tafel, zo had iedereen de mogelijkheid om bij het gesprek betrokken te blijven. De respondenten zijn klasgenoten van elkaar, zij kennen elkaar dus vrij goed. Dit kan een

beperkende werking hebben (sociaal wenselijke antwoorden), maar kan er juist ook voor zorgen dat de respondenten elkaar kunnen aanmoedigen en aanvullen. Het interview werd afgenomen in een sectiekamer op school, waar er ongestoord kon worden gepraat. Het interview gebeurde vrijwillig, respondenten werden ook niet betaald of kregen niets anders voor hun deelname aan het interview.

4.2.4 Mental Maps

De vijf respondenten die meegedaan hebben aan het interview zijn gevraagd een mental map te maken van plaatsen waaraan zij gehecht zijn. Dit ter aanvulling van de foto's, aangezien er mogelijk plekken zijn die wel belangrijk voor ze zijn, maar waarvan zij niet in staat waren die plekken op de foto te zetten. Ook voor de mental maps is er een content analyse gedaan. In totaal zijn er 35 objecten getekend, met een frequentieverdeling zoals te zien is in figuur 4.2:

Figuur 4.2: Aantal getelde objecten Mental Maps

Bron: Eigen data verzameling Mental Maps, 2008

4.2.5 Afstanden binnen de Mental Maps

Bij het analyseren van een mental map is niet de exacte ligging van de objecten belangrijk, als wel de relatieve ligging ten opzichte van elkaar. Een mental map is een goede methode om de perceptie die een persoon heeft wat betreft zijn omgeving (Hörschelmann & Schäfer, 2005). Daarom wordt er bij de analyse van de mental maps ook gekeken naar welk object er bijvoorbeeld in het midden is geplaatst, of welk object er aan de kant van de tekening wordt geplaatst. Thuis is 2x in het midden getekend, sportveld ook 2x. Verder is eenmaal de school in het midden gezet.

Wat opvallend is, is dat de meeste plekken waaraan de respondenten zich gehecht voelen, zich binnen fietsafstand van hun woonplaats bevinden, namelijk 20 van de 35 plekken. Dit zal komen omdat de respondenten nog niet beschikken over een rijbewijs, of van de ouders nog niet zelfstandig (verre) reizen mogen maken. Slechts 3 maal is er een vakantieplek als object getekend. Een respondent komt oorspronkelijk uit een ander deel van het land, zijn tekening bestaat uit voor de helft uit plekken die in/rond zijn eerdere woonplaats gelegen zijn. Hij is verhuisd toen hij acht jaar oud was (6 jaar geleden).

Karin heeft het huis in het midden gezet, inclusief het gezin waar ze deel van uitmaakt, maar daarom heen op gelijke afstand de sportplekken, vrienden en school. Alleen de twee vakantieplekken zijn redelijk aan de rand van het papier getekend.

Bas heeft een sportveld in het midden getekend. Op korte afstand daarvan het huis en de vakantie. Op grotere afstand ligt vervolgens de school.

Jan heeft wederom een sportplek in het midden getekend. Daar vlak naast ligt zijn huis. Rondom het sportveld liggen op gelijke afstanden nog meer sportplekken en de school. De locaties van familie en vrienden liggen dicht tegen het huis aan.

Bart heeft in het midden van zijn tekening het huis waar hij nu woont getekend. Daar relatief dichtbij liggen de plekken waar hij eerst heeft gewoond, en zijn hockeyvereniging. Relatief ver weg heeft hij de school, de stad Groningen en de McDonald's getekend.

Nico heeft de school in het midden gezet. De binnenstad van Groningen, de Albert Heijn, vrienden en thuis liggen allen op gelijke afstand.

4.2.6 Verdere analyse

De bovenstaande paragrafen hebben een kort overzicht gegeven van wat er met welke methoden gedaan is tijdens het onderzoek, en de meest beknopte resultaten weergegeven. In de volgende delen van dit hoofdstuk worden de resultaten uit de verschillende methoden per thema besproken. Bevestigingen of juist tegenstellingen uit de verschillende methoden zullen dan aan het licht komen. Om de resultaten in een bepaalde context te zetten wordt behalve het theoretisch kader ook een eerder uitgevoerd onderzoek gebruikt.

4.3 Contextuele informatie

4.3.1 Inleiding

In de enquête is naar veel informatie gevraagd omtrent verschillende onderwerpen. Niet al die onderwerpen zijn geschikt om te analyseren i.c.m. de foto's, mental maps en interviews. Deze informatie is echter wel erg belangrijk om een goed inzicht te verkrijgen in de leefwereld van de onderzoekspopulatie. Daarom hoort deze informatie thuis in het Resultaten en Discussie hoofdstuk, i.p.v. in het Data en Methoden hoofdstuk.

Nadat de zogenaamde contextuele informatie uitgebreid aan bod is gekomen, zullen in paragraaf 4.4 de eigenlijke onderzoeksresultaten aan bod komen. Dit zal gaan over aan welke plekken jongeren gehecht zijn, en nog belangrijker, waarom zij aan die plekken gehecht zijn.

4.3.2. Mediagebruik

In de enquête is gevraagd naar de activiteiten die de respondenten in hun vrije tijd ontplooiën. Als eerste komt duidelijk naar voren dat de respondenten veel tijd besteden aan het gebruik van media. Onder media wordt verstaan het kijken van tv, radio/muziek luisteren, boeken lezen, internetten (MSN), en tijdschriften lezen. Gemiddeld besteden de respondenten hier 3,5 uur per dag aan (alle media samen genomen). Het populairst zijn internetten (87.1% doet dit dagelijks), muziek luisteren (85.3%) en tv kijken (72.4%). In het interview is verder geen aandacht meer besteed aan het media gebruik van de respondenten. Dit is omdat het interview gebaseerd was op de foto's die de respondenten

gemaakt hadden. Hierop was geen enkele aanwijzing dat het media gebruik medeverantwoordelijk is voor de binding met plaatsen.

4.3.3 Hobby's

Respondenten konden op de vraag welke hobby's niet kiezen uit categorieën. Dat wil zeggen dat de indeling van hobby's gemaakt is door de respondenten zelf, en niet door de onderzoeker. In tegenstelling tot het mediagebruik en lidmaatschap van verenigingen, is er in dit geval wel een groot verschil tussen de geslachten. Dit is te zien in de onderstaande tabel (tabel 4.1):

Tabel 4.1: Hobby's per geslacht

	Jongens	Meisjes
Sporten	44.4%	24.5%
Computers	31.7%	3.8%
Tv/Film	11.1%	-
Creatief	3.2%	32.1%
Muziek	12.7%	11.3%
Lezen	4.8%	18.9%
Vrienden	4.8%	18.9%
Winkelen	-	9.4%
Dieren	3.2%	3.8%
Uitgaan	1.6%	1.9%
Natuur	-	1.9%

Bron: Eigen onderzoek, 2008

Opvallend is dat jongens beduidend meer sporten en computeren in hun vrije tijd dan meisjes. Meisjes besteden juist veel meer tijd aan creatieve bezigheden, vrienden en lezen. Een verklaring hiervoor kan zijn dat meisjes al op een eerdere leeftijd bezig zijn met vriendschappen en wat meer volwassen zijn, terwijl jongens tot op een latere leeftijd meer van spelen houden, en dit uit zich in het voetballen op straat en spelletjes op de computer doen. Dit kan echter, maar hoeft natuurlijk niet zo te zijn. De tijd die er per

week aan hobby's wordt besteed, verschilt niet veel tussen de geslachten, 8.28 uur voor jongens tegen 7.50 voor meisjes. Uit gegevens van het CBS blijkt dat 22% van de jongeren tussen 12 en 17 jaar in 2005 tussen de 1 en 4 uur per week creatieve activiteiten ontplooiden. Onder creatieve activiteiten wordt verstaan schilderen, zingen/muziek en tekenen (CBS,2008 e). De meisjes van de respondenten liggen flink boven dit gemiddelde, de jongens er flink onder. Het CBS geeft echter geen cijfers per geslacht in die specifieke leeftijdscategorie over dit onderwerp, dus vergelijking daarmee is helaas niet mogelijk.

De resultaten van de enquête vergeleken met de informatie die is verkregen uit de foto's en mental maps is opvallend. Wederom zijn het sporten die als hobby bestempeld worden. Hier zijn inderdaad ook veel foto's en tekeningen van gemaakt. Maar was nog opvallender is, is dat van de overige hobby's (behalve natuur) geen enkele foto is gemaakt. Er zijn geen winkelstraten, boeken, vrienden e.d. gefotografeerd. Er is een jongen die de Albert Heijn en de Music Store op de foto heeft gezet, maar dat is alles. Op de mental map komen de vrienden en de winkelstraten juist wel weer naar voren. Afgaande op de mental maps zijn vrienden belangrijk voor de respondenten, door 3 van de 5 respondenten worden deze getekend.

4.3.4 Schooltijd

De respondenten zijn allemaal leerling van een Gymnasium 3 klas. Waarschijnlijk moeten zij buiten schooltijd om ook nog wel de nodige tijd aan school besteden. Daarom is er in de enquête ook aandacht besteed aan de tijd die de respondenten buiten schooltijd om aan school besteden. De respondenten konden kiezen uit vier categorieën. De resultaten zijn te zien in de onderstaande tabel (tabel 4.2):

Tabel 4.2: Aantal uren aan school buiten school om

	0-5 uur p.w.	5-10 uur p.w.	10-15 uur p.w.	>15 uur p.w.
Jongens	41.3%	46.0%	9.5%	3.2%

Meisjes	30.2%	39.6%	20.8%	9.4%
Totaal	36.2%	43.1%	14.7%	6.0%

Bron: Eigen onderzoek, 2008-07-28

Zoals in de bovenstaande tabel te zien is, besteden meisjes meer tijd aan het schoolwerk dan jongens. Dit is misschien weer te verklaren vanuit de meer serieuze insteek die meisjes op die leeftijd hebben dan jongens, zoals ook al beschreven staat bij de bespreking van de hobby's.

4.3.5 Verenigingen

Er is onderscheid gemaakt tussen 4 verschillende soorten verenigingen. Sportverenigingen, cultuurverenigingen, religieuze verenigingen en natuurverenigingen.

78.4% van de respondenten is lid van een sportvereniging, 47.4% is lid van een cultuurvereniging. Er zit een klein verschil tussen jongens en meisjes wat betreft lidmaatschap van een cultuurvereniging. 39.7% van de jongens is hiervan lid, terwijl 56.6% van de meisjes lid zijn van een cultuurvereniging. Religieuze- en natuurverenigingen zijn beduidend minder populair, slechts 12% respectievelijk 3.4% is hiervan lid. De tijd die de respondenten gemiddeld per week aan hun verenigingen besteden is 6.7 uur per week. Cijfers bij de Centraal Bureau voor de Statistiek laten zien dat 64% van de jongeren in Nederland tussen de 12 en 17 jaar oud in 2005 wekelijks minstens eenmaal per maand een verenigingsactiviteit ontplooit (CBS, 2008c). Verder waren 35% van de jongeren tussen de 12 en 17 jaar oud in 2005 lid van een muziekschool (CBS, 2008d). De respondenten liggen boven deze gemiddelden. Het geeft een lichte tendens dat de respondenten uit het onderzoek meer betrokken zijn bij verenigingen en daardoor ook met andere mensen.

4.3.6 Bijbaan

In de enquête is ook gevraagd of jongeren een bijbaan hadden. Van de respondenten heeft 26.7% een bijbaan. Gemiddeld wordt hier per maand 45.23 Euro mee verdiend. De variatie hier is wel groot. Een iemand geeft aan elke maand 150 euro te verdienen, terwijl

er ook mensen zijn die elke maand rond de 10/20 euro verdienen. Vaak staan de bedragen ook niet vast, omdat de meisjes vaak een oppasbaantje hebben. De tijden dat ze werken fluctueren dus erg. In zowel de enquête, fotoanalyse, de mental maps als het interview komt er niets meer naar voren over de plek van de bijbaan. Dit onderwerp is toch wel van belang om de resultaten in een bredere context te kunnen zien.

4.3.7 Besteding van geld

De respondenten gaven ook aan waar zij het meeste geld aan besteedden. Hier waren ook weer geen vaste categorieën, maar konden de respondenten vrij aangeven waar zij hun geld aan kwijt waren. Er waren drie uitschieters, namelijk kleding (42.2%), eten (22.4%) en prullaria (11.2%). Tussen jongens en meisjes zaten wel enkele verschillen, vooral op het gebied van kleding en games. Van de jongens besteedt 12.1% geld aan kleding, terwijl dit voor meisjes voor 30.2% het geval is. Jongens zijn meer geld kwijt aan games (12.1%), meisjes besteden hier weinig geld aan, slecht 0.9%.

4.3.8 Werk ouders

Al eerder is besproken wat het werk van de ouders was (zie hoofdstuk 3), maar hier wordt het ook nog genoemd, omdat het voor de context van de respondenten nuttig kan zijn om een beeld hiervan te scheppen. Uit de enquête bleek dat er 206 werkende ouders waren. Er zijn 92 gezinnen met tweeverdieners (79.3%). 70.39% van de werkende mensen zijn werkzaam in de quartaire sector. 26.21% in de tertiaire sector. Slechts 2.43% heeft in de primaire sector werk, en 0.97% in de secundaire sector. Opvallend hierbij is dat de woonplaats van de respondent samenhangt met het werk van de ouders. De kinderen van ouders die werkzaam zijn in de primaire sector, wonen allemaal in weinig- en niet stedelijke gebieden. Veel beroepen die werden genoemd waren (universitair) docent, arts, psycholoog en advocaat.

4.4 Plekken

4.4.1 Inleiding

In dit gedeelte van het hoofdstuk zal ingegaan worden op welke plekken belangrijk zijn, en waarom juist die plekken belangrijk zijn. In deze paragraaf komen ook de resultaten uit de foto analyse, mental map analyse en interviews aan bod. Er wordt gekeken of de informatie verkregen uit verschillende methoden elkaar ondersteund, of misschien tegenspreekt. Nadat dit is gedaan, zal er in hoofdstuk 4.5 een analyse volgen waar de resultaten uit deze paragraaf in een bredere context zullen worden geplaatst, en ook zal er een link met de theorie worden gelegd.

4.4.2 Belangrijke plekken

De respondenten zijn gevraagd naar plekken die voor hen belangrijk zijn. Dit is gedaan a.d.h.v. categorieën. Op basis van de literatuur is een indeling van categorieën gemaakt, waaruit de respondenten konden kiezen. Er was echter meer dan 1 antwoord mogelijk, dus respondenten konden meerdere categorieën aankruisen. Jongens en meisjes hebben duidelijke verschillen van betreft plekken die zij belangrijk vinden. Er zijn enkele plekken die voor beide geslachten belangrijk zijn, namelijk sportplekken, plekken waar vrienden zijn en plekken waar ze wonen (het eigen huis). Er zitten op verschillende punten ook duidelijke verschillen, zoals te zien is in tabel 4.3.

Tabel 4.3. Belangrijke plekken

	Meisjes	Jongens
Waar ik woon	84.1%	81.1%
Mijn school	45.3%	30.2%
Waar ik sport	47.2%	50.8%
Waar mijn vrienden zijn	71.7%	44.0%
Waar ik mij veilig voel	62.3%	23.8%
Waar ik het gevoel heb dat ik op mijn plaats ben	62.3%	25.4%

Natuur	30.2%	17.5%
Waar ik geweest ben	28.3%	9.5%
Waar ik op vakantie ben geweest	24.5%	27.0%

Bron: Eigen gegevens, 2008

Plekken die bezocht zijn, maar waar men niet op vakantie is geweest, worden verstaan onder plekken waar ik geweest ben. Dit kan bijvoorbeeld een pretpark, een stad of een andere bestemming zijn. Eigenlijk zijn het al de plekken die niet onder de overige categorieën vallen.

Hier valt op dat meisjes meer gehecht zijn aan plekken waar vrienden zijn, en waar ze zich veilig en op hun plek voelen. Jongens zijn meer gehecht aan hun sportplekken. Meiden voelen zich over het algemeen met meer plekken verbonden dan jongens.

Daarna is er gevraagd waarom bepaalde plekken als belangrijk worden ervaren. Daar springen de antwoorden als het is er “leuk” en “het is er vertrouwd” er erg uit. Beide worden door 28.4% van de respondenten genoemd. Verder zijn er nog drie redenen die eruit springen die ervoor zorgen dat de respondenten aan een plek gehecht zijn: als men er zichzelf kan zijn (10.3%), als men er bepaalde herinneringen aan heeft (8.6%) en omdat vrienden er zijn (6%). In de volgende kopjes wordt per plek beschreven waarom het er precies “leuk” en “vertrouwd” is.

Thuis

Een erg hoge score wat betreft belangrijke plekken heeft de categorie ‘waar ik woon’, thuis dus. 84.1% van de meisjes en 81.1% van de jongens geeft aan dit een belangrijke plek te vinden. Omdat dit percentage zo hoog is, is het de moeite waard proberen er achter te komen waarom thuis zo belangrijk wordt ervaren. Dit is deels gedaan in de enquête, door de vraag waarom de respondenten zich ergens aan gehecht voelen. Daar kwamen resultaten uit als “het is er vertrouwd” en “ik voel me er veilig”. Maar om tot een dieper inzicht te komen zijn andere methodes nodig, de foto en mental map analyse dus. Het eigen huis heeft een frequentie van 8 maal op de foto’s (zie tabel 4.1). Op de mental maps is het huis ook in twee gevallen in het midden getekend, dat betekent dat zij

hun huis zijn als het midden, de meest belangrijke plek. In alle gevallen is het eigen huis getekend op de mental map. Dit is in overeenstemming met de resultaten uit de enquête, voor alle vijf de respondenten vult het huis ook een belangrijke rol bij ‘beloning’. In een geval is thuis niet alleen het huis waar de respondent nu woont, maar ook waar hij vandaan komt. Bart komt oorspronkelijk uit Noord-Brabant, en zowel uit de mental maps als de foto’s blijkt dat die plek nog steeds belangrijk voor hem is. Bart: *“Ik heb een bos uit Brabant op de foto gezet. Ik kom oorspronkelijk uit Brabant, daar gaan we nu ook altijd heen op vakantie, daar ben ik ook opgegroeid.”* Karin heeft een verklaring waarom thuis wel belangrijk is, en school veel minder (het zijn beide plekken waar de respondenten erg vaak komen) *“Thuis is anders dan school, daar hoef je niets te doen”*. Ook is op de foto van Karin te zien dat niet alleen het huis een belangrijke rol speelt bij de mate van plaatsverbondenheid, maar vooral de mensen die er wonen. Zie hiervoor afbeelding 4.3. Zij heeft ook een foto gemaakt van haar huis met haar ouders ervoor, om aan te geven dat haar ouders (familie) ervoor zorgen dat zij aan haar huis gehecht is.

Figuur 4.3: Ouders en huis van Karin

bron: foto gemaakt door Karin, 2008

Vrienden

Net zoals aan thuis, voelen ook veel respondenten zich verbonden aan plekken waar hun vrienden zijn, blijkt uit de enquête. Ook de drie van de vijf respondenten hebben hun vrienden op de mental map getekend, in veel gevallen dichtbij het midden. Dat zou betekenen dat vrienden ook belangrijk zijn voor de respondenten. Echter, er is geen enkele respondent die een foto heeft gemaakt waarop vrienden te zien zijn. Dit is wel opmerkelijk, omdat uit de enquête en uit de mental maps blijkt dat plekken waar vrienden zijn, belangrijk zijn voor de respondenten. Navraag bij de interview leert dat vier van de

vijf respondenten wel vrienden op de foto had willen zetten, maar dat zij van hun ouders geen toestemming hadden gekregen om de digitale fotocamera mee te nemen naar school, wat voor de meeste respondenten de belangrijkste ontmoetingsplaats was met hun vrienden. De andere respondent vond zijn vrienden niet zo belangrijk om te fotograferen.

Sportplekken

De helft van de jongens, en 40% van de meisjes hebben in de enquête aangegeven plekken waar zij sporten als belangrijk te beschouwen. Ook zijn er 7 foto's gemaakt van sportplekken, en zijn er 9 sportplaatsen getekend op de mental maps. Een voorbeeld hiervan is te zien op afbeelding 4.4, daar heeft Bart zijn hockeyveld gefotografeerd.

Figuur 4.4 Hockeyveld van Bart

Bron: foto gemaakt door Bart, 2008

De foto's en mental maps bevestigen dus het beeld dat sportplekken als belangrijke plekken gezien worden.. Twee foto's waren sportplekken in verenigingsverband, namelijk een tenniswedstrijd en een hockeywedstrijd. In de mental maps wordt in twee gevallen de sportplekken in het midden van de tekening geplaatst. Dit betekent dat de sportplekken door twee respondenten als het midden wordt beschouwd.

School

School vinden de respondenten ook belangrijk, namelijk 45.5% van de meisjes en 30.2% van de jongens. Er was 1 respondent die de school op de foto heeft gezet. In de mental maps echter werd de school 3 maal getekend. Het is de vraag of de school belangrijk wordt ervaren omdat de respondenten er echt graag zijn, of omdat de school op die leeftijd nog een belangrijk deel van de tijd in beslag neemt. Tijdens het interview werd daar het volgende over gezegd:

Karin: *Je bent hier (school) wel altijd. Dus je bent er wel aan gehecht. Maar het is toch anders, omdat je hier altijd verplicht zit.*

Bas: *“Misschien kom je er net iets te vaak per week, dat het niet echt heel speciaal is.”*

Karin: *“Ja, maar dat is thuis ook. Maar dat is anders, daar hoef je niets te doen”.*

Nico verklaart: *“Het maakt wel wat uit dat je op school vrienden hebt. Als je hier geen vrienden hebt, ga je er ook niet zo graag naar toe.”*

Tijdens het interview is dus naar voren gekomen dat men school vooral ziet als een ontmoetingsplaats met vrienden. Het zijn niet de lessen, het gebouw of de kantine die de school als plek belangrijk maken, het zijn de mensen die er zijn. Dit rijmt met de bevindingen die zijn gedaan in de analyse van thuis als plek. Daar was het ook niet zozeer de muren en ramen die huis als plek belangrijk maken, maar de mensen die er zijn. School en thuis als ontmoetingsplek dus.

De school wordt ook als iets vanzelfsprekends gezien, het hoort er nu eenmaal bij. Dat veel respondenten in de enquête aangaven school toch als een belangrijke plek aan te geven, komt dus waarschijnlijk door het feit dat vrienden er zijn.

Natuur

Uit de enquête bleek dat 30% van de meisjes en 17% van de jongens ook gehecht zijn aan de natuur. Uit de foto's blijkt dit ook, er zijn door de zes respondenten 22 foto's van de natuur gemaakt. Bij de analyse van de mental maps blijkt iets anders. Daar komt slechts 1x het bos is voor en 1x het strand. Alle respondenten die een of meerdere foto's hebben gemaakt van de natuur geven aan dat zij dit gedaan hebben, omdat de natuur een plek is

waar zij zich kunnen ontspannen. Het is de drukte van alledag ontwijken om even tot rust te komen. Bart heeft ook een foto gemaakt van een bos in Noord-Brabant. Hier heeft de natuur twee betekenissen. Ten eerste heeft hij het bos gefotografeerd omdat hij zich er kan ontspannen. Ten tweede heeft hij als klein kind (voordat hij verhuisde naar Groningen) vaak in dat bos gespeeld, het bos doet hem denken aan zijn jeugd, wat hem kennelijk een fijn en vertrouwd gevoel geeft. Het bos en bijbehorende huisje te zien op afbeelding 4.5. Bart is ook degene die het bos heeft getekend zijn mental map. Karin heeft het strand getekend, maar zij geeft aan dat zij het strand heeft getekend omdat dat haar doet denken aan vakantie, en plezier met familie en vrienden.

Figuur 4.5 Het bos van Bart

Bron: foto gemaakt door Bart, 2008

Overige plekken

Uit de enquête blijkt dat elke categorie plekken wel voor een of meerdere respondenten belangrijk wordt gevonden. Het zou interessant zijn om voor al die plekken uit te zoeken waarom die plekken juist belangrijk worden gevonden. De respondenten die mee hebben gewerkt aan het interview en de foto-opdracht hebben niet alle categorieën plekken als belangrijk aangegeven. Daarom wordt in deze paragraaf ingegaan op plekken die de respondenten als belangrijk hebben ervaren.

Op de foto's komen twee plekken naar voren die als prettig worden ervaren, namelijk de Albert Heijn en de Music Store. Deze foto's zijn door dezelfde persoon genomen. Ook geeft deze persoon in zijn mental map aan de AH en MS "toffe" plekken te vinden. Navraag leert dat hij dit niet belangrijke plekken vindt, want zoals hij zelf zegt: *:"Nee ik*

ben niet gehecht aan de Albert Heijn. Ik denk dat dat komt omdat het niet echt een betekenis heeft. Het is voor iedereen hetzelfde.”

Verder heeft Karin nog een bijzondere verbondenheid met haar eigen kamer. Zij heeft als enige respondent een foto gemaakt van haar eigen kamer. Op haar kamer staan veel spulletjes en hangen veel posters en plaatjes. Karin: *“Ja, dat zijn allemaal plaatjes van popsterren en bekenden mensen. Maar sommigen zijn ook best wel oud al, daar luister ik nu nooit meer naar. Er hangen ook dingen aan de muur die ik zelf gemaakt hebt, ik hou wel van tekenen. En hier heb ik Spiderman (iedereen lacht), Hilary Duff, en nog wel meer. Maar heb er ook laatst wel veel afgehaald.”*

4.4.3 Plekken die ontweken worden

Ook is er in de enquête gevraagd waar men liever niet komt, plekken die ze liever ontwijken. Hier antwoordt 58.6% van de respondenten dat ze plekken ontwijken waar ze het gevoel hebben dat ze niet op hun plek zijn. 24% van de respondenten ontwijken plekken waar veel onbekenden zijn. Verder zegt 20.7% van de respondenten dat ze plekken ontwijken waar een andere cultuur is en waar helemaal geen bekenden zijn. Hier kan een klein onderscheid gemaakt worden tussen meisjes en jongens, al zijn die verschillen niet zo duidelijk als bij de plekken waar de respondenten wel aan gehecht zijn, zie tabel 4.4:

Tabel 4.4: Plekken waar men niet aan gehecht is

	Meisjes	Jongens
Waar weinig andere mensen zijn	7.5%	17.5%
Waar ik het gevoel heb dat ik niet op mijn plek ben	71.7%	47.6%
Waar geen bekenden zijn	32.1%	11.9%
Waar een andere manier van omgaan met elkaar is	18.9%	22.2%
Waar ik onbekend ben	11.3%	7.9%

Bron: Eigen gegevens, 2008

Hier valt het weer op dat meisjes meer geneigd zijn om plekken te ontwijken waar geen bekenden zijn dan jongens. Dit is in overeenstemming met de bevindingen uit tabel 4.4 waar meisjes ook meer geneigd zijn zich te hechten aan plekken waar hun vrienden zijn. Ook zijn meisjes gevoeliger voor het “op hun plaats voelen” dan jongens. Jongens voelen zich juist onprettiger op plekken waar helemaal geen andere mensen zijn.

Bas zegt het volgende over het mijden van groepen onbekende mensen: *“Je weet niet hoe ze zijn, misschien zijn ze wel heel agressief. Ik voel me altijd veiliger bij vrienden, als ik weet dat ze niets doen.”* Jan vult aan: *Ja, dat klopt wel ongeveer. Je weet niet hoe ze zijn. Maar als je ze ontmoet zijn ze meestal wel aardig.”*

4.4.5. Samenvattend

De bovenstaande resultaten komen allemaal uit het eigen onderzoek. Samenvattend kan er gezegd worden dat de jongeren zich vooral verbonden voelen aan thuis, sportplekken en school. Ook de natuur heeft een belangrijke rol in het leven van de jongeren. Uit het interview en de mental maps blijkt dat vooral de aanwezigheid van bepaalde mensen ervoor zorgt of men zich verbonden voelt aan een plek. Het zijn vaak niet de fysieke gebouwen, maar de mensen op de plaats van die gebouwen die een gevoel van ‘belonging’ oproepen. Dit blijkt ook uit tabel 4.4, de respondenten ontwijken liever plekken waar geen bekenden zijn.

Deze resultaten worden in het volgende deel van dit hoofdstuk gekoppeld aan de theorie, zoals die beschreven staat in hoofdstuk 2. Ook worden de resultaten in de context van een ander onderzoek geplaatst. Dat onderzoek gaat over ‘Jongeren en Burgerschap’ en is gedaan Jessica Vogelzang, ook in het kader van de master thesis Culturele Geografie. Haar respondenten waren jongeren uit de tweede klas en uit de vijfde klas vwo van een scholengemeenschap in Zwolle.

4.5 Analyse

4.5.1 Inleiding

De genoemde aspecten bij het begrip 'place attachment' zijn attachment, verschillende schaalniveaus, verschillende actoren, verschillende sociale relaties, tijd en natuur. De sociale relaties, actoren, natuur en schaalniveaus komen ook duidelijk terug in de eerdere onderzoeken, zoals die beschreven staan in hoofdstuk 2. Het is interessant te zien dat ook in het eigen onderzoek, de uitkomsten goed te passen vallen in het theoretisch kader.

4.5.2 Verschillende schaalniveaus

Uit het eigen onderzoek blijkt dat de jongeren zich vooral verbonden voelen met de plekken waar zij dagelijks komen. Het eigen huis, hun sportplekken, de natuur en ook vrienden. Er is geen enkele respondent die aangaf zich gehecht te voelen aan Nederland als land als geheel of Europa. Dit bleek ook uit het onderzoek van Dodman (2004). Bij het onderzoek naar jongeren in Jamaica bleek dat de feelings of belonging aan Jamaica als geheel erg klein, zo niet afwezig waren. Altman en Low (1992) beschrijven juist dat het gevoel van place attachment wel verschillende schaalniveaus heeft. Dat kan zijn van de kleine geografische eenheid als aan de grootste. In het eigen onderzoek gaf Karin echter wel aan zich gehecht te voelen aan haar eigen kamer, omdat daar haar eigen spulletjes stonden, het was echt haar plekje. In de onderzoeken gedaan door anderen, net als in het eigen onderzoek zijn jongeren toch gehecht aan plekken die qua afstand dichtbij hen staan.

4.5.3 Actoren en sociale relaties

Actoren spelen in zowel de theorie van place attachment een rol, als in eerder gedane onderzoeken. Het zijn vaak andere mensen die ervoor zorgen dat jongeren zich verbonden voelen aan een bepaalde plaats. Vaak zijn dit de leeftijdsgenoten, zoals uit het onderzoek van Panelli et al (2002) en Nairn et al (2003) blijkt. Plekken waar jongeren sociale relaties onderhouden met andere jongeren blijken belangrijk te zijn. Dit sluit ook

aan bij de bevindingen van Altman en Low (1992), die stellen dat op plekken waar mensen ingebed zijn, dus waar zijn vrienden, kennissen e.d. hebben, ze geneigd zijn om positieve gevoelens bij die plek te creëren. Ook Hummon (1992) stelt dat mensen zich verbonden voelen aan plekken waar zij ingebed zijn, waar hun sociale relaties zich afspelen.

Thuis en Vrienden

Uit de enquête blijkt dit beeld te kloppen. 70% van de meisjes en 40% van de jongens zijn gehecht al plekken waar hun vrienden zijn. Nog een hoger percentage (84.1% van de meisjes en 81.1% van de jongens) geeft aan gehecht te zijn aan de plekken waar ze wonen. Op de mental maps komt dit ook naar voren, alle 5 de respondenten hebben hun huis en vrienden op de mental map staan. Opvallend is dat 1 respondent een foto heeft gemaakt, waarop daadwerkelijk vrienden en familie te zien zijn.

Uit het onderzoek van Jessica Vogelzang blijkt ook dat de respondenten uit haar onderzoek thuis allemaal een positieve waardering geven. Daar wordt ook thuis als veilig en vertrouwd omschreven, de aanwezigheid van andere mensen (ouders, broertjes en zusjes) spelen hierbij een belangrijke rol. Ook het gevoel dat je jezelf kan zijn vinden de respondenten in haar onderzoek erg belangrijk. Uit het onderzoek blijkt ook dat jongeren die veel dingen doen met hun familie, helpen met klusjes in huis, gezamenlijke uitstapjes en vakanties dit overwegend positief waarderen.

School

Uit de interviews blijkt ook dat men school een belangrijke plek vindt, omdat daar vrienden aanwezig zijn. Er wordt gezegd dat als iemand geen vrienden op school heeft, het ook niet leuk is op school. In het onderzoek van Nairn et al (2003) hebben ook enkele jongeren hun vrienden op school gefotografeerd, om aan te geven dat school een plek is waar zij zich welkom voelden, juist omdat er veel vrienden aanwezig waren.

Het onderzoek van Jessica Vogelzang zegt hier het volgende over: Jongeren voelen zich over het algemeen ook thuis op school, omdat vrienden aanwezig zijn. Juist die

aanwezigheid van hun vrienden op school, maakt het dat zij zich welkom voelen, ze worden gewaardeerd. Leerlingen hebben daar echter wel vaak alleen contact met klasgenoten. Op de school waar het eigen onderzoek is afgenomen is dit niet zo. Dit kan natuurlijk aan de grootte van de school liggen. Als er minder leerlingen op school zitten, is de kans op noodzaak met interactie ook groter dan op een hele grote scholengemeenschap.

Sportplekken

Ook zijn er veel sportplekken gefotografeerd én op de mental maps gezet, namelijk 7 foto's en 9 maal op de mental maps. Dit zou kunnen zijn om dat sportplekken als een ontmoetingsplaats dienen met andere jongeren. Dit wordt ondersteund door Panelli et al (2002) die stellen dat jongeren een gevoel van gemeenschap ontwikkelen op plekken waar ze activiteiten ontwikkelen die ze graag doen. Jessica Vogelzang heeft ook in haar onderzoek aandacht besteedt aan de rol van hobby's. Sporten wordt hier door de respondenten ook erg positief gewaardeerd. Het gevoel om samen te zijn met leeftijdsgenoten die dezelfde passie hebben, om samen een doel te bereiken geven de jongeren een gevoel van 'belonging'. Ook het gevoel dat men zichzelf kan zijn op die plek is een belangrijke reden voor de jongeren om die plek positief te waarderen. &

4.5.4 Tijd

Altman en Low (1992) stellen ook dat tijd een belangrijke factor kan zijn bij het ontwikkelen van plaatsgevoel. Zij gebruiken het voorbeeld van oude mensen die in hun kamer nog veel foto's uit hun jongere jaren en kindertijd hebben staan. In het eigen onderzoek is Bart hier een goed voorbeeld van. Hij heeft foto's gemaakt van de plaats waar hij als kind is opgegroeid. Die plek betekent nog steeds veel voor hem, hij gaat er nog zo vaak mogelijk naar toe, zelfs al is die plek aan de andere kant van het land.

Over de factor tijd wordt in de andere onderzoeken niets genoemd. Maar gezien deze factor bij een respondent (van de zes respondenten die mee hebben gedaan aan de foto-opdracht) wel van belang is, moet deze factor zeker mee worden genomen in de analyse.

4.5.5 Natuur

Natuur is volgens het eigen onderzoek een belangrijke plek voor. Vooral bij de analyse van de foto's is dit duidelijk te zien, 22 maal werd er een object gefotografeerd wat onder de kop natuur valt. Korpela et al (2008) hebben al onderzoek gedaan naar de uitwerking die de natuur op mensen heeft. Het bleek dat mensen die vaak in de natuur te vinden zijn minder gestrest zijn. Dit blijkt ook uit de interviews in het eigen onderzoek. Jongeren zeggen dat ze de natuur ontspannend vinden. Ze zoeken die plekken op om even tot rust te komen. Opvallend hierbij is wel dat op de mental maps maar 2 natuur objecten zijn getekend. Ook is in de natuur de afwezigheid van regels en ouderlijk toezicht een reden waarom jongeren eraan gehecht zijn (Nairn et al, 2003). Dit komt niet zozeer naar voren in de interviews en de enquêtes. De jongeren uit het eigen onderzoek gebruiken de natuur echt om te ontspannen, en niet om het ontwijken van regels en toezicht.

4.5.6 Negatieve plekken

Uit het eigen onderzoek blijkt dat jongeren plekken ontwijken waar geen bekenden zijn, en plekken waar ze het gevoel hebben dat ze niet op hun plek zijn. Tuan (1979) schreef al dat plekken op zich niet angstaanjagend zijn, maar dat het de activiteiten en de mensen op die plek zijn die maken dat een plek vermeden wordt. Dit blijkt uit de interviews ook. Er worden niet specifieke plekken aangewezen die ze ontwijken, maar meer de gevoelens die de jongeren bij een bepaalde plek krijgen, zo blijkt ook uit tabel 4.4. Uit het onderzoek van Jessica Vogelzang blijkt ook dat jongeren de openbare ruimtes het liefst 's nachts vermijden. Ook worden hoofdstraten veiliger bevonden dan zijstraatjes en steegjes. Dit omdat er dan minder overzicht is over de mensen die wel of niet aanwezig zijn. Dus ook hier zijn het niet de plekken op zich, maar de aan- of afwezigheid van bepaalde plekken.

4.6 Discussie

In de bovenstaande paragraaf zijn de bevindingen van het eigen onderzoek vergeleken met bevindingen uit de theorie en in een context geplaatst. De resultaten en de analyse uit

de voorgaande paragrafen bieden voldoende basis voor discussie wat betreft de manier van onderzoek doen en welke effecten dat heeft op de uiteindelijke resultaten. Veel resultaten zijn in alle literatuur terug te vinden. Ook resultaten uit het onderzoek van Jessica Vogelzang en het eigen onderzoek laten veel overeenkomsten zien. De meest duidelijke conclusie uit het eigen onderzoek is dat voor de mate van plaatsverbondenheid de aanwezigheid van mensen/sociale relaties de meest belangrijke factor is. In de andere onderzoeken met foto's werden dan ook veel vrienden gefotografeerd, of activiteiten waar de jongeren met andere jongeren in contact kwamen.

In het eigen onderzoek was dit totaal niet zo. Er waren veel foto's van stilstaande objecten, personen waren bijna niet aanwezig. Navraag bij de interviews, en wat uit de enquêtes ook bleek, is dat vrienden en activiteiten met vrienden toch wel heel belangrijk zijn. De respondenten hadden als verklaring dat ze geen toestemming van hun ouders hadden om de camera mee weg van huis te nemen.

De setting waarin het eigen onderzoek is afgenomen is ook bepalend voor de manier waarop de resultaten zijn verkregen. De foto-opdracht is gegeven als een schoolopdracht, als huiswerk dus. De meeste leerlingen vinden het niet fijn om meer huiswerk te krijgen. Daardoor hebben veel leerlingen de opdracht niet gedaan (er zaten geen sancties aan als ze niet aan de opdracht meededen) of hebben de opdracht heel summier uitgevoerd, bijvoorbeeld heel weinig foto's gemaakt. In de eerdere onderzoeken die beschreven staan in het theorie hoofdstuk hebben de jongeren allemaal op vrijwillige basis meegewerkt. Jongeren die er dan voor kiezen om mee te werken hieraan, zijn dan waarschijnlijk ook meer gemotiveerd om hun beste beentje voor te zetten. Dat is ook de reden dat uit andere onderzoeken ook meer resultaten zijn verkregen. In het geval van het onderzoek van Jessica Vogelzang maakten de respondenten die deelnamen aan het onderzoek kans op verschillende bonnen. Hierdoor kan ook een extra motivatie worden gegeven om deel te nemen aan het onderzoek.

Deze factoren meegenomen, zijn mogelijke verklaringen waarom de respons voor de fotoanalyse erg laag was. Dit is een gemiste kans, maar er is geprobeerd zoveel mogelijk informatie te verkrijgen van respondenten die wel aanwezig waren.

Hoofdstuk 5: Conclusie

9.1 Conclusie

In dit afsluitende hoofdstuk zal de hoofdvraag en de verschillende deelvragen van dit onderzoek beantwoord worden. De hoofdvraag van dit onderzoek luidt: “Welke factoren spelen een rol bij ‘place attachment’ onder jongeren?”. De hoofdvraag zal hieronder beantwoordt worden aan de hand van de verschillende aspecten en resultaten die uit het onderzoek naar voren kwamen.

Place attachment is het verbonden voelen aan plekken. Er zijn verschillende factoren die ervoor zorgen dat jongeren zich verbonden voelen aan bepaalde plekken. Het belangrijkste resultaat uit het eigen onderzoek, dat ondersteund wordt door de theorie en het eerdere onderzoek van J. Vogelzang, is dat jongeren zich verbonden voelen aan plekken waar vrienden of bekenden zijn. Plekken worden gebruikt als een ontmoetingsplaats met vrienden. Dit bleek al uit de theorie, maar werd bevestigd door de resultaten uit de enquête.

Als jongeren gehecht zijn aan plekken waar hun vrienden/ familie zich ook bevinden, dan is het noodzakelijk in kaart te brengen waar jongeren hun tijd doorbrengen. Dit is gedaan met de enquête die afgenomen is. Plekken die eruit springen in positieve zin (dus waar de jongeren gehecht aan zijn) zijn het eigen huis, de school, vrienden en de natuur. Uit de interviews bleek dat jongeren thuis erg positief waarderen. Ze kunnen er zichzelf zijn, en hebben er weinig verplichtingen. Dit beeld wordt ondersteund door resultaten uit het onderzoek van J. Vogelzang. Het spreekt voor zich dat jongeren een groot gedeelte van hun tijd doorbrengen op school. Ze zitten allemaal in de derde klas, en dat betekent dat er dus meer dan 30 uur per week op school doorgebracht wordt. Jongens brengen buiten schooltijd veel tijd thuis door. Uit de enquête blijkt ook dan meiden in hun vrije tijd liever naar hun vriendinnen gaan of samen de stad in gaan om te winkelen, en jongens liever thuis zitten om computerspelletjes te spelen. Verder brengt 40% van de jongeren veel tijd door op hun vereniging. De foto's en interviews bevestigen dit beeld, vaak zijn

er huizen en sportplekken gefotografeerd. Uit de mental maps komen de sportplekken en “thuis” ook naar voren als belangrijke plekken. Verder gaan jongeren graag de natuur in. Ze kunnen zich daar ontspannen en even onttrekken aan de hectiek van alledag.

Het is nu duidelijk dat jongeren veel tijd doorbrengen thuis, op school, vrienden, sportplekken/verenigingen en de natuur. Uit eerdere onderzoeken bleek ook dat vooral de interactie met andere jongeren/leeftijdsgenoten (actoren en sociale relaties) een belangrijke factor is bij het creëren van een band met een plek. Ook werd er gesteld dat het niet vaak de plek op zich is die zorgt voor een gevoel van attachment, maar dat de mensen die zich op die plek bevinden ervoor zorgen dat jongeren een positief gevoel bij de plek krijgen. Dit verklaart ook waarom verenigingen en clubs zo belangrijk zijn, en waarom de respondenten daar veel tijd doorbrengen. Behalve dat dat plekken zijn waar ze hun favoriete activiteiten kunnen ontplooiën, krijgen ze daar ook contact met mensen die dezelfde hobby hebben. Deze bevinding wordt ondersteund door de resultaten van J. Vogelzang, waarin respondenten aangeven dat ze op hun vereniging zichzelf kunnen zijn en daardoor het contact met andere mensen op een positieve manier beïnvloed wordt.

Als andere mensen ervoor zorgen dat jongeren een positieve band krijgen met bepaalde plaatsen, kan het tegenovergestelde ook waar zijn. Namelijk dat bepaalde mensen er ook voor kunnen zorgen dat jongeren een bepaalde plek vermijden. Uit de interviews en enquêtes is gebleken dat jongeren niet graag op plekken komen waar veel onbekende mensen zijn. Als zij op straat een groep onbekenden tegenkomen, lopen veel respondenten een straatje om. Dit wordt in de enquête ook bevestigd door 24% van de respondenten. In de theorie komt dit aspect van ‘landscapes of fear’ ook naar voren. Verder blijkt uit de enquêtes dat de respondenten ook plekken ontwijken waar een andere manier van omgaan met elkaar is/andere cultuur is. Verder zegt ruim 20% dat ze plekken ontwijken waar ze het gevoel hebben niet op hun plaats te zijn, en uit de interviews blijkt dat dit plekken zijn dat andere/onbekende mensen dat gevoel van “niet op mijn plaats zijn” mede kunnen geven.

Wanneer de resultaten van de interviews, foto's en mental maps bekeken worden in het licht van de hoofdvraag, kan de volgende conclusie eraan verbonden worden.

Jongeren zijn over het algemeen gehecht aan plaatsen waar zij zich thuis voelen. Dit zijn plekken waar bekende, vertrouwde mensen zijn. Ook plekken waar zij hun hobby's kunnen uitoefenen spelen een belangrijke rol bij de mate van place attachment. In de mental maps worden vaak het huis of de sportplek in het midden gezet. Dat betekent dat de respondenten zich daaraan verbonden voelen. Vrienden en familie worden ook vaak getekend en genoemd in de enquête, dit blijkt niet uit de foto's. Een verklaring hiervoor is het geen toestemming van de ouders krijgen om de camera ergens mee naar toe te nemen. Bijna alle plekken waaraan respondenten zich gehecht voelen, liggen in de nabijheid van het eigen huis.

Een korte algemene conclusie kan zijn dat jongeren zich verbonden voelen aan plekken waar zij vaak, dan niet dagelijks komen, en waar zij contact hebben met hun vrienden en familie. Ook de plek waar zij hun sport kunnen uitoefenen worden vaak genoemd. Plekken die gemeden worden zijn plekken waar veel onbekenden zijn en waar men niet weet wat ze er kunnen verwachten.

9.2 Reflectie

De manier van onderzoek doen is zo goed mogelijk verantwoord om zo tot optimale resultaten te komen. Er zijn echter wel bepaalde kanttekeningen te plaatsen bij de resultaten en de methodiek van het onderzoek, en dan de uitvoering ervan.

De jongeren zijn uit tijdsbeperkingen in een groep geïnterviewd. Dit heeft de mate van diepgang beïnvloed. Waren de respondenten allemaal individueel geïnterviewd, was de diepgang eerder tot stand gekomen, en waren de achterliggende processen meer aan bod gekomen.

De tijd waarin de respondenten de foto's konden maken, was vrij beperkt, namelijk in een tijdsbestek van 2,5 week. Daardoor hadden de respondenten niet de gelegenheid om alles op de foto te zetten wat ze graag hadden willen doen, bijvoorbeeld plekken die niet in hun dagelijkse omgeving liggen. Ook hadden enkele respondenten niet de toestemming van de ouders om de camera mee te nemen naar school of vrienden, zodat deze foto's ook

ontbraken. Dit is ook een van de redenen waarom de respondenten ook gevraagd werden mental maps te tekenen.

Na deze beperkingen aan de uitvoering van het onderzoek, zijn er ook beperkingen aan de resultaten. De respondenten komen allemaal van dezelfde school, zelfs uit dezelfde klas. Daardoor kunnen de resultaten alleen een beeld geven van die specifieke groep. Ook is het aantal respondenten te klein om algemeen geldende uitspraken te kunnen doen, en dat is ook niet de aard van het onderzoek.

Ook de rol van mezelf als onderzoeker speelt een rol bij de uitvoering van het onderzoek en de resultaten daarvan. Tijdens de stage had ik geen les gegeven aan de betreffende klas, toch werd ik door de leerlingen wel gezien als een docente. Daardoor werd de opdracht die aan de klas meegegeven was ook als huiswerk beschouwd, en niet als een leuke opdracht. En omdat ikzelf daarna niet meer aanwezig was, kon ik de leerlingen ook niet blijven herinneren en motiveren om aan de opdracht te werken. Dit beïnvloedde denk ik het aantal responsen wel in een negatieve manier.

Verder viel de meivakantie midden in het onderzoek, waardoor leerlingen de opdracht ook simpelweg vergeten zijn. Er was echter geen andere tijdsplanning mogelijk.

Ook moesten een aantal leerlingen nog druk bezig met de aankomende toetsweken, zodat de tijd aan schoolvakken besteedt moest worden. De tijdsplanning speelde dus ook een grote rol.

Het beste was geweest om tijdens de periode van mijn stage een klas uit te zoeken en daar de opdracht mee te doen. Dan had er aan mijn onderzoek een lessenreeks besteedt kunnen worden, zodat het aantal respondenten waarschijnlijk meer was geweest en dan was ik ook fysiek aanwezig, waardoor leerlingen direct terecht konden met vragen/problemen.

Al met al is moest het onderzoek toch uitgevoerd worden met de middelen en tijd die aanwezig waren. Dus met de kanttekeningen in het achterhoofd te houden is dit onderzoek zeer geschikt om een beeld te krijgen van de mate van plaatsverbondenheid

van de respondenten. Het onderzoek kan ook dienen als een startpunt voor verder onderzoek. Bij verder onderzoek zal wel rekening gehouden moeten worden met de beperkingen die het werken met jongeren met zich meebrengt.

Literatuurlijst

- Aitken, S. (2001) *Geographies of Young People; the morally contested spaces of identity*. London, Routledge
- Altman, I., S. Low (1992) “*Place Attachment: A Conceptual Inquiry*” in: Altman, I (red.) *Place Attachment*, New York, Plenum Press
- Catan, L. (2003) “Young People 2002” *Children’s geographies* 1 (1) pp. 129-132
2007
- Centraal Bureau voor de Statistiek, Statline (2007a)
<http://statline.cbs.nl/StatWeb/start.asp?lp=Search/Search>, laatst bezocht op 7-12-2007
- Centraal Bureau voor de Statistiek, Statline (2007b)
<http://statline.cbs.nl/StatWeb/start.asp?lp=Search/Search>, laatst bezocht op 7-12-2007
- Centraal Bureau voor de Statistiek, Statline (2008a)
<http://statline.cbs.nl/StatWeb/start.asp?lp=Search/Search>, laatst bezocht op 19-02-2008
- Centraal Bureau voor de Statistiek, Statline (2008b)
<http://statline.cbs.nl/StatWeb/start.asp?lp=Search/Search>, laatst bezocht op 19-02-2008
- Centraal Bureau voor de Statistiek, Statline (2008c)
<http://statline.cbs.nl/StatWeb/start.asp?lp=Search/Search>, laatst bezocht op 31-07-2008
- Centraal Bureau voor de Statistiek, Statline (2008d)
<http://statline.cbs.nl/StatWeb/start.asp?lp=Search/Search>, laatst bezocht op 31-07-2008
- Centraal Bureau voor de Statistiek, Statline (2008e)
<http://statline.cbs.nl/StatWeb/start.asp?lp=Search/Search>, laatst bezocht op 31-07-2008

- Christensen, P., A. James (2000) *Research with children; Perspectives and practices*. Londen. Falmer Press
- Denscombe, M. (1998) *The good research guide*. Buckingham, Open University Press
- Denzin, N.K., Y.S. Lincoln (2005) *The SAGE handbook of qualitative research*. Thousand Oaks, SAGE.
- Dey, I. (1993) *Qualitative Data Analysis: A User Friendly Guide for Social Scientists*. Londen. Routledge.
- Dodman, D.R. (2004) "Feelings of belonging? Young people's views of their Surroundings in Kingston, Jamaica." *Children's geographies* 2 (2) pp. 185-198
- France, A. (2004) "Young People" in: Fraser, S., V. Lewis, S. Ding, M. Kellett, C. Robinson (red.) *Doing Research with Children and Young People*. London. Sage Publications
- Greene, S., M. Hill (2005) "Researching Children's Experience: Methods and Methodological Issues" in: Greene S., D. Hogan (red.) *Researching Children's experience. Approaches and Methods*. Londen. Sage Publications
- Hörschelmann, K., N. Schäfer (2005) "Performing the Global Through the Local-Globalisation and Individualisation in the Spatial Practices of Young East Germans" *Children's Geographies* 3 (2) pp. 219-242
- Holloway, L. P. Hubbard (2001) *People and Place. The extraordinary geographies of everyday life*. Essex, Pearson Education Limited.
- Hummon, D.M. (1992) "Community Attachment: Local Sentiment and Sense of Place" in: Altman, I. (red.) *Place Attachment*, New York, Plenum Press
- James, A. (1995) "Talking of Children and Youth: Language, Socialisation and Culture" in: Talai, V. and H. Wulff (eds) *Youth Culture: A cross Cultural Perspective*. Londen. Routledge.
- Johnston, R.J., D. Gregory, G. Pratt, M. Watts (2005) *The dictionary of Human Geography, 4e editie*. Oxford. Blackwell Publishing
- Kaplan, R., S. Kaplan (1989) *The experience of nature: a psychological perspective*. New York. Cambridge University Press

- Korpela, K.M., M. Ylen, L.Tyrväinen, H.Silvennoien (2008) “Stability of self-reported favourite places and place attachment over a ten-month period” *Journal of Environmental Psychology*
- Kyle, G.T., A.J. Mowen, M.Tarrant (2004) “Linking place preferences with place meaning: An examination of the relationship between place motivation and place attachment” *Journal of Environmental Psychology* 24 (2) pp. 439-454
- Jones, A. (2004) “Children and Young People as Researchers” in: Fraser, S., V. Lewis, S. Ding, M. Kellett, C. Robinson (red.) *Doing Research with Children and Young People*. London. Sage Publications
- Kitchin, R., N.J. Tate (2000) *Conducting Research into Human Geography; theory, methodology & practice*. Essex, Pearson Education Limited.
- Longhurst, R. (2003) “Semi-structured Interviews and Focus Groups” in: Clifford, N.J., G.Valentine (red.) *Key Methods in Geography*, London, Sage Publications
- Matthews, H. (2003) “Coming Age for Children’s Geographies” *Children’s geographies* 1, (1), pp. 3-5.
- McLafferty, S.L. (2003) “Conducting Questionnaire Surveys” in: Clifford, N.J., G.Valentine (red.) *Key Methods in Geography*, London, Sage Publications
- Nairn, K. R.Panelli, J. McCormack (2003) “Destabilizing Dualisms: Young People’s Experiences of Rural and Urban Environments” *Childhood* 10, (1), p. 9-42
- Norusis, M.J. (2002) *SPSS 11.0 Guide to data analysis*. New Jersey. Prentice Hall
- Panelli, R., K.Nairn, J.McCormack (2002) “We make our own fun. Reading the Politics of Youth with(in) Community” *Sociologia Ruralis* 42, (2) pp. 106-129.
- Proshansky, H.M., A.K. Fabian, R. Kaminoff (1983) *Place Identity: Physical world socialization of the self*. *Journal of Environmental Psychology*, 3, 57-84.
- Riley, R.B. (1992) “Attachment to the Ordinary Landscape”, in: Altman, I (red.) *Place Attachment*, New York, Plenum Press
- Rose, G. (2007) *Visual Methodologies; An introduction to the interpretation of visual materials*. London. Sage Publications.

- Smits, W. (2004) Maatschappelijke participatie van jongeren. Bewegen in de vrijetijds- sociale en culturele ruimte. *Eindverslag van het PBO 99A/14/85. Onuitgegeven onderzoeksrapport*, VUB, Onderzoeksgroep TOR
- Tuan, Y.F. (1979) *Landscapes of Fear*, Oxford, Basil Blackwell Publisher
- Valentine, G. (1997) “Tell me about”.....;using interview as a research methodology’ in: Flowerdew, R., D. Martin (red.) *Methods in Human Geography; A guide for Students doing a research project*. Essex, Pearson Prentice Hall.
- Veale, A (2005) “Creative Methodologies in Participatory Research with Children” in: Greene, S., D. Hogan (red.) *Researching Children’s experience*. Londen. Sage Publications
- Young, L., H. Barrett (2001) “Adapting visual methods: action research with Kampala street children” *Area* 33, (2) p. 141-152.

Bijlage A

Enquete

Inleiding

Deze enquête wordt gehouden in het kader van de afstudeerscriptie van de Master ‘Culturele Geografie’. De Culturele Geografie houdt zich bezig met de relatie tussen mensen en plekken. Om hierbij aan te sluiten heb ik gekozen voor het onderwerp ‘Jongeren en hun verbondenheid met plekken’. Ik wil gaan onderzoeken welke plekken/wat voor soort plekken belangrijk zijn voor jongeren tussen de 14 en 16 jaar oud. Om deze vraag te beantwoorden heb ik deze enquete opgesteld. De enquete vormt de basis voor mijn verdere onderzoek.

Doel van de enquête

Het doel van deze enquête is een algemeen beeld vormen van de leefsituatie van jongeren tussen de 14 en 16 jaar oud. Ik heb 22 vragen opgesteld om een zo breed mogelijk beeld te krijgen van jullie dagelijks leven, en hoeveel tijd aan verschillende activiteiten wordt besteed. Aan de hand van deze informatie zal ik het tweede deel van het onderzoek gaan afnemen. Dit tweede gedeelte zal bestaan uit foto-analyse van foto’s door jongeren gemaakt van plekken die voor hun een betekenis hebben. Ik wil jullie vragen deze enquête zo nauwkeurig mogelijk in te vullen. De antwoorden van de enquête zullen vertrouwelijk behandeld worden.

Enquete

Persoonlijke gegevens en leefomgeving.

1. Hoe oud ben je?.....

2. Ben je een jongen of een meisje?
- jongen
 - meisje
3. Waar woon je?
4. Heb je altijd in die plaats gewoond?
- Ja (ga door naar vraag 6)
 - Nee (ga door naar vraag 5)
5. Als je niet altijd in dezelfde plaats hebt gewoond, waar heb je eerder gewoond?

.....

Tijdsbesteding

- *Vraag 6 t/m 15 gaan over je dagelijkse bezigheden..*
6. Hoeveel uur per week besteed je gemiddeld aan school buiten schooltijd om?
- 0-5 uur per week
 - 5 -10 uur per week
 - 10-15 uur per week
 - Meer dan 15 uur per week
- *Bij de volgende vragen gaat het erom wat je in je vrije tijd doet. De tijd dat je de computer en Internet gebruikt voor school moet je bij vraag 6 optellen.*
7. Kruis aan, hoe vaak je de volgende media gebruikt:

	Dagelijks	Wekelijks	Maandelijks	Nooit
TV kijken				
Radio luisteren				
Muziek luisteren				
Internet gebruiken				
Computer spelletjes spelen (Inclusief MSN)				
Boeken lezen				
Tijdschriften lezen				

8. Hoeveel tijd besteed je gemiddeld per dag aan het gebruik van media?

.....

9. Ben je ook lid van een of meerdere verenigingen? (alle dingen die van toepassing zijn, kun je aankruizen)

- Sportvereniging
- Cultuur/Muziek vereniging (Toneelspelen, muziekles, tekenles e.d.)
- Milieugroepering
- Religieuze vereniging
- Andere vereniging, namelijk.....

10. Hoeveel tijd besteed je gemiddeld **per week** aan je verenigingen?

.....

11. Welke andere hobby's heb je ? (Indien geen andere hobby's, ga door naar vraag 13)

.....

12. Hoeveel tijd besteed je gemiddeld **per week** aan je andere hobby's?

.....

13. Heb je ook een bijbaanje?

- Ja
- Nee (ga door naar vraag 15)

14. Hoeveel verdien je per maand met je bijbaantje?

.....Euro

15. Waar besteed je het meeste geld aan? (ook als je geen bijbaantje hebt)

.....

Plekken

➤ *De vragen 16 t/m 22 gaan over waar je je meeste tijd doorbrengt.*

16. Waar breng je het grootste gedeelte van je vrije tijd door? (meerdere antwoorden mogelijk)

- School
- Bij mij thuis
- Op mijn vereniging(en)
- Bij vrienden thuis
- Buiten (vaste plek/verzamelplek/hangplek e.d.)

- Anders, namelijk.....

17. Aan welke plekken ben je gehecht? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Waar ik woon
- Waar ik naar school ga
- Waar ik sport
- Waar mijn vrienden zijn
- Waar ik me veilig voel
- Waar ik het gevoel heb dat ik daar op mijn plaats ben.
- De natuur
- Plekken die ik ken, omdat ik er geweest ben
- Waar ik op vakantie ben geweest
- Anders, namelijk.....

18. Waarom ben je juist aan dat soort plekken gehecht?

.....

...

19. Wat voor soort plekken ontwijk je liever?

- Waar weinig andere mensen zijn
- Waar ik het gevoel heb dat ik niet op mijn plek ben
- Waar geen bekenden/vrienden zijn
- Waar er een heel andere cultuur/ manier van omgaan met elkaar is
- Plekken die onbekend voor mij zijn
- Anders, namelijk.....

20. Zijn er ook plekken waar je graag zou willen zijn, maar dat dat niet mogelijk is?

- Ja
- Nee (ga door naar vraag 23)

21. Welke plekken zijn dat?

.....

22. Wat zijn de redenen daarvoor?

.....

23. Is er nog iets wat je graag kwijt wilt over je verbondenheid met plekken?

.....

Heel erg bedankt voor het invullen van de enquête. De antwoorden zullen gebruikt worden om een beeld te krijgen van je dagelijkse bezigheden en de invloed die plekken daarop hebben. Ook zullen de antwoorden anoniem en vertrouwelijk behandeld worden. Als je meer informatie wilt over het onderzoek kun je altijd mij vragen. Mijn mail adres is: H.Agricola@student.rug.nl

Bijlage B

Foto-opdracht

Inleiding

Deze opdracht is het vervolg van de enquête die eerder in jullie klas afgenomen is. Deze foto opdracht is een verdieping van mijn onderzoek. De bedoeling is dat jullie foto's gaan maken van plekken die voor jullie belangrijk zijn. Tijdens een tweede bijeenkomst, waarschijnlijk 22 mei, zullen we dan de foto's met elkaar bespreken. De foto's die jullie gemaakt hebben, zullen verder niet verspreid worden.

De opdracht:

- Maak foto's van plekken die voor jou belangrijk zijn.

Bij het maken van de foto's kun je aan de volgende punten denken:

- Aanwezigheid/Afwezigheid van bepaalde mensen
- Bepaalde gebouwen/ruimtes
- Vrije tijdsbestedingen
- Ontmoetingsplaatsen met vrienden/bekenden
- enz....

De analyse:

De analyse gaan we doen op 22 mei. Bij het analyseren van de foto's zal er op de volgende punten gelet worden:

- Wat staat er op de foto?
- Wat betekent dit?
- Waarom heb ik juist datgene op de foto gezet?

Het zou fijn zijn als je bij het inleveren van de foto's kort de bovenstaande vragen wil beantwoorden. Dit hoeven geen lange antwoorden te zijn, de echte analyse komt later. Als je de foto's digitaal wilt inleveren, kun je deze mailen naar: **h.agricola@gmail.com** Als je de foto's op een andere manier inlevert, kun je dat doen bij dhr. v/d Schaaf, dit moet dan **wel voor de meivakantie**.

De deadline voor het opsturen van de foto's is **1 mei**. Als je nog vragen hebt, mag je altijd mailen, ik zal je dan zo snel mogelijk antwoord geven. Veel succes en plezier bij de opdracht!